

Přilhávání, postspravda, netiquette

Když oxfordské slovníky oznámily, že slovem roku 2016 je posttruth neboli postspravda, vlastně to ani nebylo překvapení. Už během roku komentátoři zejména angloamerického prostoru – brexitu na jaře a amerických prezidentských voleb na podzim – upozorňovali na to, jak významnou roli hrají ve veřejném prostoru polopravdy či dokonce úmyslně šířené lži, přičemž počet těch druhých stoupal snad každý den.

Je to postfaktický svět, znělo. Úmyslně šířené nepravdivé informace v něm rozhodují o dalším vývoji evropské integrace nebo o tom, kdo bude mít v kapse kódy od nejničivějšího arzenálu zbraní na světě.

● Jaroslav Veis

Popravdě řečeno, vlastně už dlouho žijeme v jakémsi postsvětě. Začalo to v osmdesátých letech postmodernou (kniha Jeana Françoise Lyotarda O postmodernismu vyšla v roce 1979), která narušila koncepci jediné pravdy. S pádem komunismu pak přišel postkomunismus, s přelomem tisíciletí pak postdemokracie. Rok 2016 pak přinesl postfaktická média a postspravdivou politiku.

Také složenina posttruth je na světě patrně hodně dlouho, byť dnešní význam „je úplně jedno, co je pravda“ získala až v roce 1992, kdy je zaznamenána v textu amerického dramatika Steva Teische zveřejněném v americkém levicovém časopise The Nation. Teisch slovo použil v článku pohoršujícím se nad prodejem amerických zbraní do Íránu, přestože oficiálně vyhlášené embargo to zakazovalo. V roce 2004 dokonce vyšla kniha Ralpa Keyese Postspravdivá doba (The Post-truth Era) a o rok později na totéž téma vtipkoval ve své show na CBS Stephen Colbert, když mluvil o truthiness (česky by se dalo říct přilhávání, ale přesnější je opsat to slovy „možná je to pravda, ale možná taky ne“).

Novinkou však není postspravda a postfaktická ani v českém prostředí, byť fungovala beze jména, případně se jí říkalo přilhávání: tedy používání argumentů, které způsobí prvoplánově emočně a jejich ověření ba dokonce vyvrácení jsou už jen „pláčem po funuse“ – rozhodnutí už padlo, případně je po volbách.

Mistrem nad mistry je v přilhávání současný český prezident, a to už mnoho let. Už ve svém prvním veřejném politickém vystoupení na Letenské pláni 25. listopadu 1989 ohromil milión lidí oznámením, že Československo je v podílu vysokoškoláků na počet obyvatel na 49. místě na světě a předstihuje je i Nepál se 7% podílem. Byla to pravda stejně nezvratná, jako existence článku Ferdinanda Peroutky „Hitler je gentleman“, otiskném v týdeníku Přítomnost na první stránce vlevo dole..., kterou Miloš Zeman odhalil 27. ledna 2015 v projevu u příležitosti vzpomínky na osvobození Osvětimi. (Pro pořádek konstatujeme, že si Miloš Zeman postspravdivého charakteru svých tvrzení je často

vědom, a uvozuje je floskulí „podle mých informací“, či „jak jsem byl informován“, čímž odpovědnost za jejich postspravdivý charakter přenáší na onoho informátora.)

Dynamika, s níž se postspravda v roce 2016 stala celosvětovým tématem, souvisí s rozvojem sociálních sítí, zejména Facebooku a Twitteru, jako základního informačního kanálu a průvodce veřejným prostorem pro stále rostoucí část populace. Tuto roli hrála poslední dvě století tradiční média, ostatně i proto označovaná za sedmou velmoc, případně čtvrtý sloup demokracie, metaforicky pak za jejího hlídačského psa. Dodržovala přitom jistá převážně nepsaná pravidla: nejdůležitější z nich byla pravdivost a ověřitelnost zveřejňovaných informací, druhým pak důsledná snaha o jejich oddělení od subjektivních názorů. Nebyla na to žádná nařízení a zákony, tedy v liberálně-demokratické části světa. Profesionální standardy a etické kodexy

spolu s konkurenčním prostředím, v němž věrohodnost byla základním provozním kapitálem, dostačovaly. Média tak vedle role informační plnila i roli „gatekeepera“, jakéhosi hlídače veřejného prostoru před vlivem informací nepravdivých, lživých, případně postspravdivých.

Sociální sítě však veřejný prostor otevřely každému, kdo má k dispozici internetový účet – tedy fakticky každému, kdo o tento přístup stojí. Od samého počátku jejich expanze to bylo vnímáno jako pozitivní zpráva: sítě svět informace demokratizovaly a svým technologickým přístupem zbavovaly omezení. Jenže pozitivní zpráva se začala postupně měnit v mírné rozčarování, aby se z ní nakonec stala noční můra: sociální sítě se staly prostorem bez pravidel i odpovědnosti, ideálním inkubátorem postspravdivy.

Pokračování na straně 6

Sed'a koukej se! To by uměl každej, čučet jenom na to, co se mu líbí...

Členské příspěvky

Milé kolegyně, milí kolegové,
nastal čas pro splnění základní povinnosti člena Syndikátu novinářů ČR – k placení členských příspěvků na rok 2017. Řádný termín právě začal a končí 31. března 2017, prodloužený termín (s omezením členských práv např. práva hlasovat) končí 30. dubna. Pokud se tak do uvedeného termínu nestane, bude členský příspěvek zvýšen o 50 % s tím, že se takto zvýšený musí uhradit do 15. září. Po 15. září už nebude možno peníze za členství syndikátu poukázat a členství zanikne z důvodu neplnění základní členské povinnosti.

Pro následující druhy členství platí pro rok 2017 tato výše příspěvku: řádní členové – **750 korun**, senioři a studenti – **350 korun** a mimořádní členové – **1150 korun**. Senioři, jejichž věk překročil 75 let, neplatí od roku 2016 členský příspěvek, ale mají povinnost zaplatit pouze **50 korun** za vystavení průkazky.

Platit lze třemi způsoby. Převodem na účet SN ČR **6007047001/5500** nebo prostřednictvím složenky. V obou případech, tedy jak převodem, tak složenkou, je nezbytné uvést jako variabilní symbol číslo vaší členské průkazky. Platbu je možno provést rovněž osobně v hotovosti přímo v kanceláři SN ČR. Upozorňujeme, že snížené příspěvky pro seniory je možno přiznat až na základě doložení důchodového výměru.

Dvě stě padesát let svobody slova

Když v roce 1948 Spojené národy vyhlásily Deklaraci lidských práv, včetně svobody slova, byla to nejspíše poslední shoda vítězů druhé světové války a už tehdy si signatáři vykládali její obsah odlišně. Brzy se ukázalo, že shoda nad obecnými zásadami je sice důležitá, protože například umožňuje občanům jednotlivých zemí vyžadovat na svých vládách, aby dodržovaly vlastní závazky tak, jak to před čtyřiceti lety požadovala Charta 77. Tehdejší československá vláda nebyla ve svém odporu vůči základním lidským právům ani první, ani poslední.

Takže, která z vlád na světě jako první uzákonila svobodu slova? Před dvěma sty padesáti lety, 2. prosince roku 1766, ve Švédském království vyšel Výnos o svobodě tisku, který byl pozoruhodný i tím, že rušil předběžnou cenzuru, a současně zaručoval občanům ústavní právo na přístup k informacím obsaženým v úředních dokumentech. Stalo se tak jednoduchou větou podepsanou králem: „Poté, co jsme zvážili velké výhody, které veřejnosti plynou ze zákonem zaručené svobody tisku, jsme velkomyslně rozhodli, že všechna předchozí omezení vydaná v této věci mají být zrušena.“ Už před dvěma sty padesáti lety byly propojeny obě základní svobody, bez nichž se společnost, má-li být svobodná, neobejde: Svobodu informace šířit a svobodu informace získávat.

Tak fešácké poměry nemohly vydržet napořád. Už o osm let později, v roce 1774, švédský monarcha, tentokrát Gustav III., podepsal jiný výnos o svobodě tisku, který sice obsahoval velkoryse znějící formulace, ale zároveň si vládce vyhrazoval právo rozhodovat, co lze a co nelze tisknout. Šest roků poté stejný král posílil monarchii a rázně omezil pravomoci parlamentu. Už tehdy bylo vidět, že svoboda projevu a parlamentarismus jsou vzájemně propojeny.

I po dvou stech padesáti letech je houpačka, kde jednu stranu tvoří svoboda informace šířit a svoboda informace získávat a druhou stranu snaha tyto svobody omezovat nebo ještě raději zcela potírat, stále v pohybu. V Česku jsme v roce 2009 zažili takzvaný náhubkový zákon, neboli novelizaci trestního řádu v oblasti poskytování informací o trestním řízení a o osobách na něm zúčastněných, která znemožňovala novinářům zveřejňovat informace z přípravného řízení. Přestože existovaly případy, kdy novináři vypadali spíše jako podatelny přijímající a zveřejňující to, na čem měl zájem ten, kdo jim informace dodal, bylo zřejmé, že zákon spojený s hrozbou masivních finančních sankcí by de facto zablokoval informace, u nichž byl prokazatelný veřejný zájem, například u exponovaných politických činitelů. Dva roky trvalo, než další novela přiznala novinářům a veřejnosti vůbec právo v odůvodněných případech informace zveřejňovat.

Jestli v Maďarsku nebo Polsku roste tlak na opoziční média a média veřejné služby jsou podřizována vládě, máme tu názorný špatný příklad, jak lze prostor pro svobodu šířit informace a informace získávat rychle přiškrkovat v závislosti na politické konstelaci nově vzešlé z voleb. Čtvrt tisíciletí starý švédský příběh nabízí dvě poučné lekce. Zaprvé, že žádné podobné pokusy nevydrží věčně, a zadruhé, že se o svobodu slova někdo musí přičinit.

Adam Černý, předseda Syndikátu novinářů ČR

obsah

Přihlávání, postspráva, netiquette (<i>Jaroslav Veis</i>)	1
Dvě stě padesát let svobody slova (<i>Adam Černý</i>)	2
Konference o kritice přinesla inspiraci i konfrontaci (<i>Karla Hofmannová</i>)	3
Po stopách Visegrádské čtyřky (<i>Jaroslav Bobek</i>)	4
Jak moc bude otevřený Otevřený klub novinářů SN ČR? (<i>Leoš Kopecký</i>)	5
Novela zákonů o České televizi a Českém rozhlasu – ano, či ne? (<i>Milan Šmíd</i>)	6
Turecko na šikmé ploše (<i>Jaroslav Šonka</i>)	7–8
Rozhovor se šéfem zpravodajství Seznam.cz Jakubem Ungerem (<i>Martin Melichar</i>)	9
Mediační gramotnost v České republice podruhé (<i>Jan Jiráček</i>)	10
Občanská žurnalistika: hrozba nebo užitečná alternativa? (<i>Kamil Červinka</i>)	11
Směrnice Evropské komise k autorským právům (<i>Antonín Pechar</i>)	12
Média v tekutých časech (<i>Barbora Osvaldová</i>)	13
Kreslíř Mediažurnálu Miroslav Kemel (<i>Ivan Hanousek</i>)	14
Tatána Hoffmanová: Příběh odvahy a odhodlání (<i>Jaroslav Veis</i>)	15
Rozhovor se šéfredaktorkou ČRo Radia Wave Ivou Jonášovou (<i>Martin Melichar</i>)	16–17
Dva postřehy k intonaci (<i>Lucie Jílková</i>)	18
Galerie fotografií Mediažurnálu – Juergen Teller	19–20

tiráž

• Mediažurnál

Zpravodaj Syndikátu novinářů ČR • Vydavatel: Syndikát novinářů ČR, leden 2017 • Senovážné nám. 23, 110 00 Praha 1
Telefon: 224 142 455-6; fax: 224 142 458 • e-mail: snrcr@volny.cz • www.syndikat-novinaru.cz • webové stránky Mediažurnálu: www.mediazurnal.cz
Redakce: Adam Černý, Lukáš Pfauser • Grafická úprava: Jaroslav Slanec • Jazykové korektury: Luďa Razimová
Tisk: Ofsetová tiskárna s. r. o., Dobříč 11, 252 25 Praha-západ. K ČR – E6301
Vychází 4x ročně, místo vydání Praha • ISSN 1210-7359

Konference o kritice přinesla inspiraci i konfrontaci

První akce, na níž se sešli lidé, kteří pravidelně hodnotí divadelní a hudební produkce, se konala 12. října v brněnské Redutě. Diskutující po celý den vyjadřovali názory na to, jaké má současná kritika možnosti, jaké má problémy a jaké je její poslání ve společnosti.

● Karla Hofmannová

Zúčastnilo se šestnáct přednášejících, dvacet diskutujících a asi sto padesát přihlížejících, včetně posluchačů vysokých škol, kteří participovali na realizaci konference. Největší zájem projevili studenti Janáčkovy akademie múzických umění a také hudební vědy, tedy ti, kterým se má umělecká kritika stát partnerem či hlavním posláním. A nechyběla ani poučená veřejnost, lidé, kteří kritiky čtou.

Přednášející i diskutující pocházeli z řad profesionálních kritiků i těch, kteří píšou jen příležitostně. Vedle hudebních či divadelních vědců tu diskutovali i písaři umělců či lidé pracující v marketingu nebo v médiích, jako jsou Divadelní noviny, rozhlas, televize nebo deník Rovnost.

Postavení kritiky v médiích a dostatek prostoru k její prezentaci bylo hlavním tématem konference, stejně jako pluses a minuses odborného tisku, deníků a internetových portálů. Ale řešily se také zásadní otázky. Komu má vlastně kritika sloužit a proč? Je to propagace pro umělce nebo součást reklamy a marketingové strategie? Má kritik být nezávislým, nebo má sloužit nějakým vyšším, estetickým či dokonce eticko-politickým zájmům? Má kritika nějakou odpovědnost za důsledky svých soudů? Může mít vliv i na ekonomickou stránku akcí ovlivněním zřizovatele či sponzorů? A v neposlední řadě – nakolik může být umělecká kritika objektivní? A je-li jen subjektivním hodnocením jednoho, byť teoreticky vzdělaného člověka, jak dalece může být takové hodnocení bráno vážně? Zcela vážně o tomto tématu diskutovali jak zkušení

matadoři, tak studenti, které zajímaly právě možnosti internetových médií.

Několik postřehů, které na konferenci zazněly: „Úkolem kritiky je vymezit hranice mezi uměním a zábavou, od dětství jsou diváci pod tlakem komerce a nedokážou hranice rozpoznat. Kritika je reflexí umění a ideálně by měla prolínat vnější a vnitřní pohled na umělecké dílo...“ myslí si rektor JAMU a hudební skladatel Ivo Medek. Naopak podle mladé dramaturgyně Evy Mikuláškové má kritika především sloužit rekla-

Novinářka Karla Hofmannová a rektor Janáčkovy akademie múzických umění prof. Ivo Medek při zahájení Konference o umělecké kritice.

mě, tvořit PR, a to jak umělcům, tak pořadatelům. Hudební kritik a muzikolog Jan Špaček volal po kvalitě, znalostech, po analytické práci, jeho kolega, muzikolog Jiří Zahradka zase po dodržování technických aspektů jako základu řemesla.

Šéfredaktor Divadelních novin Josef Herman, letitý praktik, naopak rezignoval na pravdu o umění a na objektivnost. Za nejdůležitější považoval rezonanci uměleckého díla ve společnosti, tedy diskusi. Pracovníci médií poukazovali na úzkou část populace, kterou diskuse o umění zajímá, ale také upozornili na nešvar znehodnocování recenzí na propagační referáty. Shoda panovala v tom, že kritik nesmí radit umělcům, jak to mají dělat. Rezonoval i názor profesorky Jindry Bártové: „Nesmíme zapomínat na etikou rovinu. Komu hudba nedělá radost, neměl by psát kritiky.“

Na jednom se účastníci konference ale bezvýhradně shodli: Že pravidelné setkávání na odborné úrovni je žádoucí a že právě nezávislá platforma zaručuje rovnost všech příspěvků. Z konference bude vydán sborník, který bude k dispozici u všech účastníků, jimiž byli pořadatelé Rada občanských iniciativ a Národní divadlo v Brně, statutární město Brno, Syndikát novinářů jižní Moravy a vysoké školy, a spolupořadatelé: Hudební fakulta JAMU, Divadelní fakulta JAMU a Ústav hudební vědy a divadelních studií Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně spolu s katedrou mediálních studií a žurnalistiky. SN ČR podpořil akci grantovým příspěvkem.

Foto Jaroslav Bobek

V Havířově se tleskalo Janu Petránkovi

Jak nejlépe strávit čas s člověkem, který má co říct, když se zrovna nemůže dostavit? Otevřít knihu jeho vzpomínek, zalovit ve stohu napsaných textů a číst a číst a číst. A je-li dotyčným „hostem“ novinář Jan Petránek, pak ještě jednou číst. V prosinci 2016 oslavil 85. narozeniny a své cesty už velmi pečlivě váží. V květnu loňského roku byl v Ostravě, proto se v listopadu do Havířova už nevydal. Hana Kuchařová, dlouholetá členka Syndikátu novinářů ČR, navzdory tomu připravila pro své havířovské spoluobčany pořad na téma Postřehy zpravodaje Jana Petrána.

● Richard Šíma

Postřehy zpravodaje Jana Petrána aneb Úžasné postřehy pětadesátiletého mladíka. Tak se pořad, který v listopadu uspořádala Městská knihovna Havířov, jmenoval celým názvem. Je důležité to říct, protože právě takový dojem Jan Petránek u havířovských posluchačů zanechal. Hana Kuchařová se s ním setkala v dubnu v ostravském Domě knihy nad jeho publikací s titulem „Na co jsem si ještě vzpomněl“. Setkání na ni udělalo velký dojem, proto se rozhodla podělit se o něj se svými spoluobyteli ve městě, kde léta žije.

Navzdory Petránkově nepřítomnosti mělo

havířovské setkání kouzlo. Vedle Hany Kuchařové usedl Jan Fišar, herec Národního divadla. Oba u svých stolků rozsvítili lampičky a dali se do čtení Petránkových statí. Dovolte jeden výňatek z nich: „Přemýšlím, jaká nás čeká budoucnost. Vadí mi řevnivá povaha těch, co o světě rozhodují. A také proč se lidé, nemající dovednost a kuráž něco dobrého vykonat, dokážou zarytě nenávidět pro jiné názory.“

Jan Petránek má rád dobrou muziku. Poslechne si kytarového virtuosa Štěpána Raka. Nechá se pohltnout tóny Beethovenovy „Osudové“. Nebo když na to přijde, nechá se potěšit

Fleretem. Dobře, že mezi čtením zazněly v havířovské knihovně i tóny jeho oblíbené hudby.

Ve své knize „Na co jsem si ještě vzpomněl“, z níž se v Havířově také četlo, vzpomíná Jan Petránek na zážitky z Indie nebo Moskvy. A také na začátky v tehdejší Československé rozhlase. A třeba i na někdejší náhodné setkání na ulici s kovářem, docela neznámým člověkem, který mu nabídl práci, objal ho a vsunul mu do kapsy lísteček s adresou a telefonním číslem. Je zkrátka dobře, že se takové setkání v Havířově konalo.

Nahlédnutí do jihomoravského regionu Po stopách Visegrádské čtyřky

Syndikát novinářů jižní Moravy uspořádal pro své členy odborné tematické exkurze po stopách Visegrádské čtyřky. Té do maďarského Visegrádu předcházela exkurze do Bratislavy. S její přípravou nám pomohla první místopředsedkyně Slovenského syndikátu novinářů Klára Grosmanová. Návštěva konaná už v roce 2015 se velice vydařila. V galerii Umelka s novináři besedoval předseda Slovenské výtvarné unie Pavol Král, v nové budově Slovenského národního divadla tisková tajemnice Izabela Pažitková a na českém zastupitelském úřadě velvyslankyně Livia Klausová. Exkurzi zpestřila procházka po pamětihodnostech Bratislavy v doprovodu zasvěceného průvodce – slovenského novináře Petera Michalky.

● Jaroslav Bobek

Návštěva u slovenských kolegů v předminulém roce byla inspirací k uspořádání podobné akce i v roce 2016. Koncem října jsme se vypravili do Maďarska, do míst, kde byla před 25 lety – 15. února 1991 – podepsána tzv. Visegrádská trojka (po rozdělení ČSFR se označení změnilo na V4). Ve starobylém městečku Visegrád na severu Maďarska nás přivítal starosta András Felegyházi. Hovořil o mnoha zajímavých kulturních a společenských akcích, které město organizuje. Původně zcela zničený a následně rekonstruovaný Královský palác je v poslední době častým cílem turistů ze všech končin Evropy. Starosta odpověděl na všechny otázky a pozval nás k prohlídce zdejších historických objektů. O odborný výklad se postaral zkušený historik Péter Gróf. Prohlédli jsme si nejen Královský palác, ale i rozsáhlé expozice na mohutném hradě, který se tyčí na skalní vyvýšenině nad městem. Všude nás srdečně vítali a díky znamenitému tlumočnickovi Gabrielu Gubíkovi podrobně vysvětlovali vše, co nás zajímalo.

Cestou do Visegrádu jsme si prohlédli také unikátní dílo architektů z Ateliéru Európa v Komárně, říká se mu Nádvoří Evropy, a most Márie Valérie, spojující slovenské Štúrovo a maďarskou Ostřihom. Ustupující německá armáda vyhodila v roce 1944 tři střední oblouky mostu

Brněňští novináři před vstupem do hradu ve Visegrádu

Foto Jaroslav Bobek

do povětří, do provozu byl znovu uveden po rozsáhlé rekonstrukci v roce 2001.

I tato odborná exkurze se našim novinářům velice líbila. Není tedy divu, že už nyní pře-

mýšlíme, kam se podíváme na jaře 2017.

Velice podnětná byla i beseda s šéfredaktorem nezávislého Denníku N během návštěvy Bratislavy, která se konala předloni. Redakce funguje od 5. ledna 2015, většina žurnalistů do ní přišla z listu Sme. Kolektiv pod vedením Matúše Kostolného našel investory a záhy získal velké množství příznivců. Původně se uvažovalo, že redakce bude vydávat pouze internetové noviny. Ukázalo se však, že řada lidí požaduje i deník v tištěné formě. Okruh čtenářů se postupně zvýšil. Zájem o placené internetové vydání Denníku N je ve srovnání s českými poměry neobvyklý.

Tady byla v roce 1991 podepsána Visegrádská trojka

Foto Jaroslav Bobek

Visegrádská čtyřka (V4) je neoficiálním označením čtyř postkomunistických zemí ve střední Evropě – ČR, Maďarska, Polska a Slovenska. Původně se skupina uvedených zemí nazývala Visegrádská trojka, čtyřka je až důsledkem rozdělení ČSFR v roce 1993. Seskupení získalo název během setkání prezidenta ČSFR Václava Havla, premiéra Maďarska Józsefa Antalla a prezidenta Polska Lecha Wałęsy pořádaného v severomaďarském městě Visegrád 15. února 1991.

Jak moc bude otevřený Otevřený klub novinářů SN ČR?

Byl založen Otevřený klub Syndikátu novinářů ČR a byl také spuštěn web www.oksnocr.cz, na sociální síti Facebook jsou agregovány zajímavosti, vytvářeny autentické příspěvky, zveřejňovány aktuality a pozvánky na akce. Kdo se chcete připojit, věnujte klubu pozornost, staňte se členy.

● Leoš Kopecký

Když na první ze schůzek klubu iniciátor Zdenko Pavelka řekl, že nový klub syndikátu by se měl jmenovat otevřený, tak jsem si říkal, že fajn, že se aspoň lid novinářský nebude bát k nám vstoupit, když budeme otevřený klub. Tak jsme nový klub založili, stanovy schválili a klub skutečně pojmenovali Otevřený klub Syndikátu novinářů ČR (OK SN ČR).

Je pravda, že mi v tom okamžiku úplně nedocházelo, co to vlastně znamená. Dohodli jsme se, že klub by měl sdružovat členy syndikátu, kteří mají zájem být aktivní, mají ten správný novinářský tah na branku, respektují pravidla hry a mají co říct. Ale aby to nebylo jen sdružování pro sdružování, takové to nezachytitelné povídání na oblíbená témata u kávy ne-

bo u piva, bylo nutné vytvořit nástroj klubu, prostor pro komunikaci, médium.

Rozhodli jsme se, že klub bude komunikovat on-line, aby žádný další papír a ani moc peněz na to nebylo potřeba. Jenže on-line médií je dnes už dost, dokonce až až, bude to tedy mít smysl? Nezapadne, nezaklne být dobře myšlená snaha OK SN ČR v té české rozbrázděné mediální krajině? To se nedá říct dopředu, to se prostě musí udělat, zkusit, vytvořit. Ukáže se, jestli členové klubu budou schopni generovat kvalitní a dostatečně zajímavý obsah, který si získá čtenost. Možná ano, možná ne. Současná česká média jsou postižena mnoha neduhy jako třeba nedostatek rozměru, tendenčnost, konvenčnost, povrchnost, konzumnost, jazykové deformace, atd., takže pokud skutečně mají čle-

nové klubu co říci, má to dobrou šanci se prosadit. A v tom je najednou web OKSNCR něčím naprosto výlučným a slovo „otevřený“ získává úplně jiný rozměr. Členové OK SN ČR mohou být ve svých projevech otevření, web a Face-

OK SN ČR

Otevřený klub Syndikátu novinářů ČR

book klubu je jim k dispozici. Mohou zveřejnit své příspěvky určené speciálně pro klub nebo zveřejnit odkaz na svůj článek zveřejněný již jinde, pochopitelně s patřičným uvedením titulu, kde bylo téma uveřejněno. Web Otevřeného klubu SN ČR je samostatnou aktivitou členů klubu a není tedy obsahově ani formálně nijak omezen, přičemž samozřejmostí je, že autoři dodržují stanovy SN ČR a etický kodex novináře. Vztah aktivit členů klubu k SN ČR je deklarován na stránkách klubu následovně:

„Jakékoli zveřejněné články, studie, fotografie, videa či jiné mediální výstupy členů OK SN ČR jsou necenzurovanými a nekorigovanými autorskými díly členů klubu, vyjadřují jejich osobní názory, postoje či zkušenosti, a tedy ne-reprezentují názory, stanoviska Syndikátu novinářů ČR.“

Otevřený klub Syndikátu novinářů ČR je skutečně otevřený. Máte-li co říci a chcete-li to říci, budete vítáni. Registrojte se na stránkách klubu, staňte se členy klubu, publikujte i s námi. Stačí si otevřít na webu naši adresu: www.oksnocr.cz.

Vaše argumenty jsou nevyvrátitelné, ale z režie jsem dostal zprávu, že divák usíná. Nemohl byste rychle říct nějakou hovadinu?

Kresba Miroslav Kemeš

Přihlašujte se do soutěže Média na pomoc památkám

Občanské sdružení Pro Bohemia ve spolupráci se Syndikátem novinářů České republiky vyhlašují soutěž pro žurnalisty a publicisty zvanou Média na pomoc památkám. Už do 20. ročníku této soutěže se mohou zájemci přihlašovat do 15. ledna 2017, kdy je pro přihlášky stanovena uzávěrka. Vyhlášení výsledků soutěže proběhne 19. dubna téhož roku v Českém muzeu hudby.

Smyslem soutěže je poskytnout prostor novinářům, kteří cítí naléhavost potřeby zachovat movité i nemovité kulturní dědictví. Je zároveň důležité povzbudit a ocenit nejvýznamnější publicistické počiny, které podněcují nejen vládu, parlament, odborné instituce, ale především občanskou veřejnost s cílem vyvolat spoleupovědnost za kulturní dědictví.

Důležitou roli v tomto kontextu hraje také

snaha posilovat povědomí občanů o kulturní minulosti České republiky.

Příspěvky zasílejte na následující adresu: Pro Bohemia, Naděžda Kalousová, Korunovační 25, 170 00 Praha 7. Další případné dotazy zodpoví sekretariát SN ČR.

red

Přilhávání, postspravda, netiquette

Dokončení ze strany 1

Není to jediný problém. Sociální média rovněž místo toho, aby společnost propojovala, začala ji rozdělovat do názorových společenství a názorových bublin. Algoritmy vyhledavačů začaly příjemcům přednostně přidělovat informace odpovídající jejich profilu. Na první pohled atraktivní personifikace informací se tak stává jakýmsi živým plotem, skrze který je možné se sice proklíkat, avšak pouze s jistým úsilím.

V minulém čísle Mediažurnálu vznesl Milan Šmíd zásadní otázku, zda sociální sítě už nejsou novým zpravodajským médiem. Pokud chápeme médium v jeho nejširším a původním slova smyslu, tedy jako prostředí, pak ano, právě tak sociální sítě působí a zprávy pravdivé, polopravdivé i záměrně lživé šíří nejučinněji v dějinách. Pokud však média chápeme v moderním, (ba i postmoderním) zúženém významu, pak bez pravidel, ani těch nepsaných, pů-

sobí destruktivně. Technologické společnosti, které služby poskytují, však pravidla omezily na rutinní boj proto explicitní pornografií. Naopak prosazují je režimy neliberální, nedemokratické a totalitní. A proti jakékoli regulaci se staví i samotní příjemci. Pravda, slovo netiquette (pravidla etikety při užívání internetu) existuje už od osmdesátých let minulého století, kdy byl internet ještě v plenkách, avšak šanci na to, že se stane slovem roku, má menší než malou.

Novela zákonů o České televizi a Českém rozhlasu – ano, či ne?

Osobní poznámka úvodem: Při komentování návrhu novely zákonů o České televizi a Českém rozhlasu, který v listopadu předložila Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR skupina patnácti poslanců z řad koalice i opozice, se dostávám do problému, který má název: „Skladba a úloha rady zastupující veřejnost u média veřejné služby a aplikace německého modelu v ČR.“ Tak se nazývá studie, kterou v roce 2011 pro Ministerstvo kultury zpracovala Fakulta humanitních studií UK, a jejíž autor Petr Pavlík si jako spoluautora vybral mne, tehdejšího kolegu z FSV UK, který se zahraničními modely vysílání dlouhodobě zabýval. Když nyní sleduji vzrušenou diskusi, která se kolem novely vede, někdy lituji, že jsem se ke spolupráci nechal přemluvit, protože řada lidí se při obhajobě předloženého návrhu novely touto studií dnes zaštiťuje, čímž její nedostatky padají též na moji hlavu.

● Milan Šmíd

Od tom, v jaké rovině diskuse probíhá, vypovídají titulky novin a webů z přelomu listopadu a prosince: „Zástupci stran v mediálních radách?“ (Haló noviny), „Poslanci pod vedením Babišova hnutí chtějí změnit rozhlas a televizi“ (Marketing & Media), „Boj o televizi a rozhlas. Jde o moc?“ (denik.cz), „Zteč veřejnoprávních médií“ (svobodneforum.cz), „ČT a ČRo bijí na poplach. Komárkův návrh přinese obrovský střet zájmů“ (Echo24), „To už raději totální politizaci médií“ (Hospodářské noviny).

Bohužel větší část těchto komentářů v médiích vychází ze zpolitizovaného pohledu na věc, který je ovlivněn tím, že pod návrhem novely je podpis předsedy Volebního výboru (v gesci tohoto výboru mediální legislativa je) Poslanecké sněmovny a poslance za hnutí ANO Martina Komárka. Autoři zmíněných komentářů asi nevědí, že návrh nevznikl v kuloárech politických stran ani v Parlamentu, ale že ho připravila iniciativa Svoboda médiím, jejíž viditelnou tvář je sice Hana Marvanová, ale v níž se angažují také občanské a profesní organizace jako je FITES, Syndikát novinářů ČR, Herecká asociace, Konference rektorů, Ekumenická rada církví a další. Základ návrhu novely vznikl na Ministerstvu kultury ČR.

Politický rozměr problému

Patnáct poslanců si již hotový návrh pouze osvojilo a jejich čin měl svou logiku. Osvojením návrhu novely teď mohou zúčastnění poslanci na veřejnosti prohlásit, že plní to, co jejich strany před volbami slíbily. Protože nahlédneme-li do programových prohlášení stran vládnoucí koalice, najdeme tam věty: „Odpolitizuje-

me jmenování ředitelů klíčových kulturních institucí a členů mediálních rad“ (ANO). „Budeme usilovat o posílení vlivu veřejnosti na jmenování členů Rad ČT a ČRo a jejich nezávislost“ (KDU/ČSL). Přijmeme zákon, který „odpolitizuje a zajistí stabilní financování“ všech veřejnoprávních institucí (ČSSD).

Zopakujme si, co novela navrhuje. Podle německého vzoru a jeho bavorské varianty by většinu členů nově koncipované Rady ČRo a Rady ČT neměla volit Sněmovna jako dosud, ale větší část těchto rad – u Rady ČT 22 členů, u Rady ČRo 20 členů – by tvořili zástupci vyjmenovaných kulturních a společenských organizací, jejichž způsobilost by zkontroloval Senát.

Zbytek by se doplnil členy, které by jmenovaly politické strany a hnutí, vždy po jednom zástupci. Rada ČT a ČRo by i nadále byla „orgá-

nem, jímž se uplatňuje právo veřejnosti“ na kontrolu médií veřejné služby, ale nescházela by se již tak často a nebyla by to funkce placebná, což zvyšuje naději na to, že mezi těmi, kteří budou ochotni obětovat svůj čas sledování a kontrole veřejnoprávních institucí, bude více entuziastů než hledačů vedlejšího výtěžku. Podle německého vzoru pak novela navrhuje vytvoření nového orgánu, pětičlenné Správní rady, složené z lidí s kvalifikací, zkušenostmi a praxí v oboru ekonomie, práva nebo médií. Správní radu, jejíž činnost by byla honorovaná, by vybírala Rada ČT a Rada ČRo.

Tím by namísto dvoustranného vztahu Rada vs. generální ředitel, vznikl trojstranný vztah mezi třemi body vrcholového řízení – Rada, Správní rada a generální ředitel. V Německu má každý vrchol podobného trojúhelníku tvořeně-

...a tady je návrh zákona na povinné zavedení biomédií...

Ve většině zpráv dávají příslušníci, že mu ta agresivní ovce sama vlezla do hlavy, aby se ne pokusila udusit...

Kresba Miroslav Kemel

ho Vysílací radou (Rundfunkrat), Správní radou (Verwaltungsrat) a ředitelem (Intendant) svoji funkci. Vysílací rada zde plní roli jakési dozorcí rady zastupující laickou veřejnost, jejíž podněty přes odborné grémium Správní rady putují ke generálnímu řediteli, který na jejich realizaci se Správní radou spolupracuje. Skládání účtu zde probíhá v opačném směru – od ředitele směrem k Vysílací radě.

Přenesení německého modelu do českých poměrů vyvolalo ostrou kritickou reakci, přičemž – ponecháme-li stranou některé politiky, kteří by ztratili pravomoc jmenovat Rady ČT a ČRo – odpůrce novely lze zařadit zhruba do dvou skupin. Ta první nechce rušit současný systém z toho důvodu, že jsme si na něj zvykli, a že v podstatě funguje. Ta druhá by nějakou změnu uvítala, ale obává se poslaneckého kutilství při projednávání novely v parlamentu, které by zvláště v době před volbami mohlo vytvořit takový právní rámec systému, který by byl nakonec horší než ten současný.

Argumenty pro a proti

Některé argumenty jsou účelové a dají se vyvrátit. Na otázku: „Budou reprezentanti institucí jako je například Herecká asociace nebo Asociace producentů v televizi nebo i některé další v Radě hájit zájmy plátců televizních poplatků, nebo zájmy těch, kdo je tam jmenova-

li?“ existuje jednoduchá odpověď. Jak může jeden zástupce herců nebo producentů, ale i církvi nebo sportovců nebo učitelů prosadit svůj partikulární zájem, tedy zájem instituce, již zastupují, aniž by o něm přesvědčil zbývajících 21 (u ČRo 19) zástupců vyjmenovaných institucí, nehledě na to, že tam budou i reprezentanti parlamentních politických stran. Právě pluralita těchto zájmů, názorů a stanovisek by měla být zárukou, že rozhodování v konečném výsledku bude sloužit zájmům širší veřejnosti, tedy i plátcům poplatků.

Na druhé straně – jak si všimlo vedení ČT, ale i vláda, která novelu v prosinci projednávala – koncepce Správní rady tak, jak ji návrh novely předpokládá, není dostatečně vypracovaná a má některé systémové chyby. Správní rada je sice orgánem, který by měl být generálním ředitelem informován, ředitel by měl s ním spolupracovat, skládat mu účty, ale zcela určitě by Správní rada neměla být někým, kdo o všem rozhoduje, a kdo z generálního ředitele udělá provozního ředitele, jehož činnost omezí na denní operativní řízení.

Jak upozornil materiál ČT, takových věcných a legislativních nedostatků, které by vyžadovaly další diskusi, je v návrhu novely zákona více. Přesto však podle mého názoru novela v zásadě naplňuje cíl, který si stanovila, a který se uvádí v důvodové zprávě: „Cílem návrhu zákona

je (...) posílit roli veřejnosti při kontrole vysílání veřejné služby a zároveň posílit nezávislost tohoto vysílání.“

Na jedné straně odpůrci novely poukazují na uspokojivé výsledky činnosti současných Rad ČT a ČRo, do nichž se – díky poměrně odpovědnému výběru Sněmovnou v posledních letech – dostali nejen lidé z politických sekretariátů, ale i osobnosti s životní a mediální zkušeností. Je chvályhodné, jestliže dnes generální ředitelé pravidelně navštěvují zasedání rad, respektují jejich stanoviska, spolupracují s nimi často i nad rámec zákona.

To všechno se však může kdykoli, třeba hned po příštích volbách, sesypat jako domek z karet. Stačí, když se zavelí k útoku na média veřejné služby a najde se dostatečná většina v parlamentu, jako v Polsku nebo v Maďarsku, a vše se může změnit. Paragraf 6, odstavec 3 zákonů o ČT a ČRo, umožňuje poslancům vyměnit Rady ČT a ČRo pouhým konstatováním, že Česká televize nebo Český rozhlas neplní své poslání, nebo tím, že dvakrát neschválí jejich výroční zprávu – bez ohledu na to, zda ta zpráva byla dobrá, nebo špatná. Zatím se tak stalo u Rady České televize výjimečně před šestnácti lety. Jenomže kdo ví, jaká bude situace po volbách v roce 2017?

Poznámka na závěr

Jakkoli pokládám čin patnácti poslanců, kteří si osvojili návrh změny zákona sestavený iniciativou Svoboda médiím, za chvályhodný, nedávám mu příliš nadějí na úspěch. Nevěřím, že poslanci, kteří se přes čtvrt století o práva jmenovat mediální rady s nikým nechtěli dělit, dnes tak učiní. Nehledě na předvolební období, jež pro podobné iniciativy není příliš příznivé. To však nic nemění na skutečnosti, že současná veřejnoprávní legislativa by potřebovala aktualizovat. Rozvoj digitálních technologií, nová média a vznik dalších distribučních platforem – to všechno volá po zásadní úpravě legislativy, jež by médiím veřejné služby zajistila v měnícím se mediálním prostředí právní i ekonomickou jistotu pro plnění jejich funkcí. Způsob, jakým budou organizovány mediální rady, je v této souvislosti jen jedním z problémů, které by bylo vhodné řešit.

Turecko na šikmé ploše

Autoritativní prezident stále více potlačuje média i občanské svobody

● Jaroslav Šonka

Delfíni pomohou

Před deseti a více lety byl stav svobod a práv občanů v Turecku ve stádiu uvolnění. Řada otázek svobodné společnosti včetně mediálních svobod se dostaly do centra občanské diskuse. V roce 1999 obdrželo Turecko status kandidátské země EU (o který zažádalo již roku 1989) a od roku 2005 začínalo pracovat na oněch 35 tzv. kapitolách přístupového vyjednávání. Tehdy autor tohoto textu opakovaně navštěvoval Ankaru a spolupůřádal tam semináře o mediál-

ních svobodách pro policejní složky. Policie sama, tehdy ještě značně autoritářská, akceptovala evropské impulzy zprostředkující práva občanů. Podstatná část i vyššího personálu byly ženy. Vytvořila se například koncepce policejních „delfínů“, policistů, kteří se jako první orientovali na pomoc občankám a občanům, a nikoli na autoritativní udržení pořádku. Úsměv a ochota se nechat dokonce i vyfotografovat, to byly pro turecké poměry nezvyklé vzory chování. Kurdština, původně na veřejnosti

potlačovaná, obdržela po dlouhé době mediální platformu ve formě televizního kanálu a tištěných periodik. Dnes tyto impulzy v podstatě zmizely. Vrací se tak situace, pro kterou se již více než 100 let traduje metafora „nemocný muž na Bosporu“.

Historie a opera

Také věda a kultura byly před těmito 10 až 15 lety otevřené a vstřícné a jen menší skupiny propagovaly autoritářské principy. Když byl

Máme do těch válečných reportáží zařadit prvky reality show. Divák se prý začíná nudit...

Kresba Miroslav Kemeľ

17. ledna 2007 na ulici v Istanbulu zavražděn turecko-arménský novinář Hrant Dink, odehrávaly se tam i protestní demonstrace Turků, kteří drželi transparenty se slovy „jsem taky Armén“. Na univerzitách začínala diskuse o genocidě Arménů kolem roku 1915 a v knihkupectvích byla k dostání historická zpracování tohoto tématu, například knihy historika Tanera Akçama, i když jeho hlavní dílo o genocidě Arménů, „A Shameful Act“, bylo k dispozici jen v angličtině. Autorova dlouholetá práce v tureckých archívech je uznávána v celém světě, ale Akçam, který byl mj. také přítelem tureckého novináře arménskému původu Hrant Dinka, se dnes zdržuje v USA, kde má profesuru. Návštěva Turecka by dnes pro něj byla rizikem. Zajímavé jsou i aktivity v oblasti opery, kterou do Turecka importoval zakladatel jeho moderní podoby Mustafa Kemal přezdívaný Atatürk jako krok k poevropštění země.

Yekta Kara, bývalá sopranistka a posléze ředitelka všech sedmi tureckých operních domů, podporovala otevřený repertoár. Opera Nabucco se slavným sborem židovských otroků byla například v Ankaře, v divadle, které Kemal Atatürk založil a pravidelně navštěvoval, inscenoována před víc než deseti lety na velké Davidově hvězdě. Turecko tehdy patřilo k blízkovýchodním partnerům Izraele. Po různých incidentech, například po likvidaci „pomocného plavidla“ s cílem Gaza izraelskými námořními hlídkami, se ztrátami na lidských životech, turecko-izraelské vztahy ochladly.

Erdoğan se změnil

Dnešní turecký prezident Recep Tayyip Erdoğan byl od roku 2002 premiérem země a usiloval o rozšíření vyjednávání s EU. Ze zmíněných 35 kapitol stále bylo vyjednáváno jen o několika málo a oficiálně vlastně jen o jedné. „Otevřít“ kapitoly, jak to formuluje evropský žargon, byla pro něj otázka cti. Relativně otevřeně se choval i vůči Kurdům a hovořilo se o tajných jednáních s odsouzeným kurdským vůdcem Abdullahem Öcalanem, který od roku 1999 sedí s doživotním trestem na ostrově İmralı v Marmar-

ském moři. Vynořila se i jistá naděje na vyřešení Kyperského problému. Během působení Erdoğanova ve funkci ministerského předsedy došlo ovšem k řadě konfliktů, jejichž řešení si turecké elity představovaly spíše v tradici autoritativního státu. Hledat kompromisy vyjednáváním s opozicí, parlamentní i mimoparlamentní, je z pozice patriarchálních osmanských tradic projevem slabosti. Tehdejší premiér, dnešní prezident, jednal stále více z autoritářských pozic. Kritika ze strany médií je z této pozice vnímána jako drzost. Uvažuje se i o znovuzavedení trestu smrti. To by silně poškodilo pozici Turecka v Radě Evropy (členství od r. 1949).

Německo

V Německu žije velký počet Turků, kteří částečně již dávno mají německé státní občanství. Například řada kabaretierů je tureckého původu a tito lidé působivým stylem kritizují politiku jak v Německu, tak v Turecku. Mnozí z nich také do Turecka dojíždějí a propagovali politický kabaret v turečtině. Dnes návštěvu vlasti svých rodičů považují za rizikovou. Část Turků v Německu patří ovšem k stoupencům tureckého prezidenta a Německo řeší výchovu statisíců mladých lidí tureckého původu, a to i tím, že právě pracuje na zavedení náboženské výchovy se státem definovanými osnovami a v němčině. Tureckem aktivně podporované vysílání učitelů islámu by tedy, i kvůli nedostatku možností kontroly, mělo skončit. Ve skupině pozitivně integrovaných muslimů tureckého původu má ovšem Německo i značný potenciál. Státní ministryně ve spolkovém kancléřství, Aydan Özoğuz, pravidelně shrnuje tureckou problematiku pro spolkovou vládu.

Fethullah Güllen

Na pozadí domácích i mezinárodních pozitivních perspektiv z počátku 21. století je však odklon tureckého prezidenta od liberální demokracie obzvláště šokující. Jedná se o něco, co by bylo možné nazvat atavismem. Je možné jen nastínit motivace tohoto pohybu. Erdoğanův o více než deset let starší nyní už bývalý

přítel Fethullah Güllen, zastánce otevřeného islámu a vzdělávání lidu, který žije v USA, se stává terčem Erdoğanových agresivních prohlášení. Již v roce 2014 se tento zakladatel Nadace novinářů a spisovatelů (1994) stal cílem nenávisi tureckých elit kolem prezidenta a byl na něj vydán zatykač. Není zcela srozumitelné, proč Erdoğan svého bývalého přítele považuje za zdroj všeho politického zla. Nábožensko-filozofické působení Güllena totiž prezentuje otevřené ideály a snaží se o povznesení společnosti vzděláním.

Autoritářská výhybka

V této situaci je jen logické, že svobodná novinářská činnost není možná. Turecko je podle posledních zpráv s ohledem na počet pronásledovaných novinářů ve skupině s Čínou, Egyptem, Íránem a Sýrií. Nápadné je, že Erdoğan v podstatě postupuje omezujícím způsobem i v oblasti dalších lidskoprávních sektorů. Vyslovil se například i k otázce počtu dětí – mají být nejméně tři na rodinu. Výsledek jeho politického působení je fatální. EU v podstatě, až na řešení uprchlické krize, nemá s Tureckem o čem jednat – udržuje se fikce vyjednávání, protože by jinak zmizely možnosti kontaktů. Reformy Mustafy Kemala Atatürka, demokratizace a sekularizace země, jsou ty tam. Dorozumívání s Kurdy, které bylo před deseti lety důležitým tématem, již několik let nefunguje. A odvetná opatření tureckého prezidenta, jako bombardování kurdských oblastí po atentátech v Istanbulu, směřování okrajové násilnické kurdské organizace s celou kurdskou populací, to je něco, co by v kritické reflexi svobodných novinářů neobstálo.

Naše evropské pozice

Je však zásadní otázkou, jak se vůči této situaci postavit. Turecké společenství v Evropě se opírá o onu zmíněnou podstatnou skupinu lidí tureckého původu v exilu, nebo dokonce s jiným občanstvím. V Německu, kde je těchto lidí tureckého původu zdaleka nejvíce, se rozvoj debaty o svobodách, podpora svobodných novinářských produktů, ale i osobních kontaktů, nedá zastavit.

V posledních týdnech jsme se dozvěděli o zatýkání novinářů tureckého původu, kteří do Turecka odjeli s pocitem „mně se přeci nemůže nic stát“. Mezi členskými zeměmi EU pozorujeme jak radikální pozice rakouského ministra zahraničí, který chce okamžitě zastavit jednání o přistoupení k EU, tak uvážlivou pozici německé diplomacie. Ta má s podporou reforem v rozdělené Evropě, v rozděleném Německu před rokem 1989, značnou zkušenost. Tehdy šířila demokratické pozice především západoněmecká televize, ještě terestricky distribuovaná, a končina dolní Lužice, kam terestrické vysílání nezasahovalo, měla přezdívkou „údolí nevědomých“. Zpět k Turecku: V dnešní situaci elektronického propojení a s několikamilionovou turecky komunikující skupinou mimo Turecko by turecký prezident musel přebírat čínské principy cenzury. A tuto možnost musíme systematicky sledovat a varovat před ní.

Jakub Unger: Mladší generace je dnes zvyklá se na informace hlavně dívat

Seznam.cz spustil v říjnu svůj nový zpravodajský servis. Jeho vedením byl pověřen novinář Jakub Unger, který v předešlé době působil ve vedení mediálních domů Centrum Holdings, Economia a Mafra. Stál u zrodu projektu Aktuálně.cz, deníku Insider, Pražského deníku nebo serveru Neovlivní.cz. Základem nového servisu Seznam.cz má být podle jeho slov moderně a kreativně produkováno video.

● Martin Melichar

Kde a jak vznikl nápad vytvořit v rámci serveru Seznam.cz nový zpravodajský portál?

Myšlenka zrála ve firmě delší čas. Současnou podobu začal projekt nabývat v létě a na podzim 2016.

Jaký je cíl nového zpravodajského servisu a kdo je vaší cílovou skupinou?

Cílem je vybudovat důvěryhodné a zároveň progresivní médium, které bude určovat tón a poskytovat nezávislé, relevantní a nezaujaté informace o tom, co se kolem nás děje. Tedy cíl, který zní jednoduše, ale zároveň je nejsložitější. Oslovovat chceme široké publikum, kterým Seznam disponuje, s důrazem na tzv. „opinion lidry“, na lidi, kteří rozhodují nebo na ty, co potřebují kvalitní informace pro svůj pracovní i soukromý život.

Tvoříte mimo jiné velké množství zpravodajských videí, máte jednu hlavní „Večerní zprávy“, plánujete být konkurenční platformou televizních formátů?

Moderně a kreativně produkováno video je pro nás základní cesta, ať už ve formě živého zpravodajství, nebo autorských pořadů a publicistiky. Šířeno všemi kanály, kde to dává smysl.

Myslíte, že se průměrný televizní divák přesuává od obrazovky televize k obrazovce počítačové a informace čerpá spíše z internetu? Mluvíme teď spíše o starší generaci.

Nemám moc rád kategorie „průměrný divák, čtenář, uživatel“. Myslím, že to neplatilo nikdy a pro dnešek se to nehodí vůbec. Z různých dat a trendů je vidět, jak se konzumace obsahu čím dál více přizpůsobuje konkrétnímu člověku, kte-

rý má svůj jedinečný styl a očekává od informací něco jiného. To jde napříč generacemi, jen ti starší možná využívají internet o něco tradičněji. Ale i to se mění. Pokud vnímám nějaký zobecnující trend, tak je to fakt, že mladší generace jsou zvyklé se na informace hlavně dívat. Bude se to čím dál víc týkat i světa zpráv.

Když jste budovali nový tým, jaký typ novinářů jste pro projekt oslovili a jaké bylo kritérium výběru lidí do redakce?

Chtěli jsme výrazné osobnosti a autory. Co nejvíc talentu v jedné místnosti, bez ohledu na jejich věk nebo žurnalistické zaměření. Myslím, že pokud mají lidé zprávám věřit, potřebují za nimi vidět konkrétní tváře a originál. Tvůrce, kteří to zpravodajství prožívají, se kterými se můžete ztotožnit, nebo s nimi třeba i nesouhlasit, ale kteří jsou pro vás autoritou. Zároveň jsme pro náš projekt vybírali lidi, kteří – i když mají často vybudované velké profesní renomé – se nebojí začínat znovu. Zkoušet nevyzkoušené věci, netradiční nápady, učit se a hledat nové formáty.

Je rozdíl vytvářet obsah serveru, jakým je ten váš oproti například práci v tištěném deníku?

Velký rozdíl ve formě – jsme jinak organizovaní, snažíme se jinak přemýšlet o tom, jak konkrétní zpráva vzniká a jakou hodnotu by mělo video lidem přinést. V tom se hodně lišíme od tradičních online, televizních nebo tištěných redakcí. V čem je to ale naopak, a možná překvapivě, velmi tradiční, je ta novinařina. Základem je pro nás prostě původní informace, a tu nezjistíte jinak, než že se jako novinář vydáte pátrat, hledat zdroje, prověřovat.

Oprášili jste i zavedenou investigativní dvojici Slonková/Kubík, která dříve rozkrývala kauzy v MF DNES. Co si od nich slibujete?

Jirka Kubík je členem naší redakce, nápad spolupracovat externě se Sabinou Slonkovou vznikl při debatách nad tím, jak by se dala originálně dělat investigativní žurnalistika. Dospěli jsme k tomu, že zkusíme nechat lidi v reálném čase sledovat novinářské pátrání. Aby mohli být víc součástí děje, mohli si na kauzy obrazně řečeno „sáhnout“, mohli přemýšlet a debatovat, co asi bude dál. Což je ve zkratce základní myšlenka našeho seriálu Zvláštní vyšetřování. Aby to fungovalo, potřebujete maximální důvěru i uvnitř toho novinářského týmu. Jíří se Sabinou to splňují, za ty roky, co spolu pracovali, se profesně znají dokonale. Přišlo nám symbolické Zvláštní vyšetřování začít tam, kde spolu

Jakub Unger

před lety končili, tedy aférou Karla Srby a podivných zakázek na ministerstvech. S každým dalším dílem se posouvají víc do současnosti a upřímně jsem sám zvědav, co přijde dál.

Co bude se serverem Novinky.cz, který je teď na homepage Seznamu trochu upozaděn na úkor vašeho projektu.

Služby fungují vedle sebe, každá nabízí jiný typ a formát obsahu.

Berete zázemí majitele a zakladatele Seznam.cz Iva Lukačoviče jako velkou konkurenční výhodu?

Spíš jako závazek. Máme prostředky a šanci něco změnit.

Seznam je na prvním místě v prodeji internetové reklamy oproti ostatním médiím. Hlavní zdroj financí vychází asi právě z výnosů z reklamy. Plánujete v budoucnu obsah zpoplatnit? Ne.

Myslíte, že lidé budou ochotni do budoucna za informační obsah na internetu platit?

Pokud myslíte aktuální zpravodajství, tak do budoucna dostupné i zdarma, tak myslím, že ne. Chybí mi důvod „proč“.

Na tvorbě obsahu se mají podílet i jiné redakce, například novináři z časopisu Forbes nebo Reportér. Jakým způsobem došlo nebo dochází ke spojení zrovna s těmito redakcemi?

Jak jsem již zmiňoval, chceme nabízet co nejvíce kvalitního zpravodajského obsahu, který v Česku vzniká. Tudiž tam, kde to oběma stranám dává smysl, spolupracujeme i s kolegy z jiných redakcí.

Jaké máte další plány s projektem?

Velké. Ale nezlobte se, ještě není čas cokoliv víc říkat.

Mediální gramotnost v České republice podruhé

Nakolik jsou občané ČR mediálně gramotní? Na tuto otázku hledal odpověď již podruhé během posledních pěti let tým z Centra mediálních studií Univerzity Karlovy. Podle zadání Rady pro rozhlasové a televizní vysílání provedl v letech 2011 a 2016 průzkum úrovně mediální gramotnosti české populace, a to dospělých i dětí. I když projekt není zaměřen přímo na vztah Čechů k žurnalistice, řada zjištění může být inspirativní i pro novináře.

● Jan Jiráček

Zšetření vyplynulo, že nejčastěji používanými médii jsou mobilní telefon, televize a počítač. Používání médií se hodně liší v závislosti na věku (dále podle vzdělání a příjmu), přičemž starší uživatelé tíhnou k tradičním médiím, mladší a s vyšším vzděláním nikoliv. Do přediva každodenního života je nejvíce ukotvenou komunikační technologií mobilní telefon, z častěji užívaných médií nejméně rozhlas: 61 % respondentů uvedlo, že rozhlasový přijímač používá, ale jen 4 % připustilo, že by ho opravdu postrádaly.

Nejvyhledávanější aktivitou spojenou s užíváním médií je stále sledování televizního vysílání pomocí televizního přijímače. Představa, že televizor ztrácí na významu, se zatím nepotvrzuje.

Jedna věc se však zřejmě mění. Ve srovnání s rokem 2011 je sledování televize v rodinném kruhu méně respondenty vnímané jako příležitost, jak být spolu. Televizor přestává suplovat rodinný krb, nenabízí společné zážitky, členové domácnosti mají k dispozici víc přístrojů a ne-

stojí o to dívat se na stejný pořad jako ostatní. Co z toho plyne pro novináře? Třeba to, že zprávy už dávno nejsou „pro všechny a pro každého“, nýbrž že přes obrazovku se oslovují velmi odlišná publika (příkladem mohou být seniři, ale silnou skupinu tvoří také děti – i když ty, jak uvidíme dále, možnost společného sledování oceňují).

Jedním z vážných problémů současné žurnalistiky je skutečnost, že do výkonu této profese stále více zasahují amatéři: přes sociální sítě nabízejí svědectví z míst, kde se něco stalo, umísťují autentické fotografie na instagram a facebook (nebo je rovnou posílají do redakcí) – prostě vytlačují profesionální novináře z jejich společenské role (například počet stálých zahraničních zpravodajů kvůli tomu podle dostupných odhadů klesl za posledních deset let o dvě třetiny).

Týká se to i českých žurnalistů, ale výzkum ukázal, že česká veřejnost je jim v tomto ohledu slabým konkurentem: počet aktivních tvůrců internetového obsahu je podle výsledků šetření

velmi nízký (ve skutečnosti pod hranici měřitelnosti).

Jedním z klíčových parametrů mediální gramotnosti je to, kterým médiím lidé důvěřují. Průzkum ukázal, že česká dospělá populace vkládá nejvíc důvěry do rozhlasu a nejméně do tištěných médií. Pravděpodobně se do tohoto postoje promítá, s jakými problémy je spojován „mediální obraz“ jednotlivých médií. Noviny jsou předváděny jako – s mírnou nadsázkou – hříčka v rukou majitelů, zatímco rozhlas je pro média téměř neviditelný.

Pro novináře může být důležité, jak vypadá profil budoucích konzumentů zpravodajství a publicistiky, tedy dětí. Průzkum odhalil, že mezi mladšími dětmi je poměrně rozšířené a oblíbené čtení tištěných, tedy „papírových“ médií, zvláště časopisů a knih. Důvod obliby této aktivity ale není pro žurnalistiku příliš perspektivní: děti oceňují, že „s nimi někdo čte“. Dítě v současné rodině – jejíž dospělí členové jsou pracovní vyčerpáni a zápasí s nedostatkem času – na tisku oceňuje to, že si kvůli čtení na něj rodiče či prarodiče musí udělat čas. Klíčovým médiem pro dítě zůstává televizní přijímač. Naopak rozhlas tato věková skupina nejen nepostrádá, ale prakticky nezná a nečte.

To, že pro děti je užívání médií jednou z mála příležitostí, jak si užít společnost dospělých, vede k tomu, že mezi dětmi je dost silně rozšířeno sledování televizního zpravodajství. To nezůstává bez emocionální odezvy: Děti mladšího a staršího školního věku zapojené do výzkumu emotivně vyprávěly o zprávách o „teroristech“, „islamistech“ nebo „uprchlících“, přičemž mladší děti popisovaly s tím spojené zlé sny a obavy.

Autor je členem katedry mediálních studií Fakulty sociálních věd UK a vedoucím katedry mediálních studií Metropolitní univerzity Praha, je také autorem koncepce mediální výchovy pro základní školy a gymnázia

V podstatě jsme na tom stejně. Oni se bojí našich otázek, my jejich odpovědi...

Občanská žurnalistika: hrozba nebo užitečná alternativa?

Občanská žurnalistika představuje pojem, který vyvolává naděje, obavy, ale i tvrdou kritiku. Ta přichází zejména ze strany profesionálních novinářů, kteří často oprávněně poukazují nejen na její nízkou kvalitu, ale také na související etická dilemata. Zdá se proto užitečné zasadit uvedený pojem do širšího kontextu a odpovědět mimo jiné na otázku, jaký má občanská žurnalistika vztah k žurnalistice hlavního proudu.

● Kamil Červinka

Přestože se o občanské žurnalistice hovoří často, není snadné se shodnout na definici. Nepředstavuje totiž uzavřený celek, jako je tomu u žurnalistiky profesionální. Nelze si vystačit s jednoduchým vymezením říkajícím například, že jde o oblast, kterou nevytvářejí novináři v klasickém smyslu slova, tedy novináři profesionálové.

Obsah občanské žurnalistiky totiž nabývá mnoha různých podob, od obyčejného svědectví o události až po rozsáhlé reportážní nebo dokumentární projekty. Veřejnost, ale i samotní novináři ji často vnímají jako zcela novou entitu, která zažila rozmach v důsledku moderních komunikačních technologií.

Je každopádně jasné, že občanská žurnalistika existovala vždy, i když samotný pojem vznikl až v roce 2004 ve spojitosti s tsunami v jihovýchodní Asii. „Z dnešní perspektivy se můžeme ohlédnout zpět a nalézt příklady působení občanské žurnalistiky. Jako příklad poslouží třeba ‚amatérský film‘ Abrahama Zaprudera o atentátu na amerického prezidenta Johna F. Kennedyho v texaském Dallasu v roce 1963,“ řekl v rozhovoru pro Evropskou observatoř žurnalistiky EJO Stuart Allan, profesor univerzity v britském Cardiffu.

Do popředí tedy občanská žurnalistika vystupuje v podobě příspěvků dopisovatelů, názorů čtenářů, blogů, nezávislých zpravodajských webů, informací o dopravní situaci v rádiích poskytovaných samotnými řidiči až po dokumentární filmy. V poslední době pak také ve formě krátkých videí dokumentujících události, ke kterým se jejich tvůrce dostal náhodou, nebo i cíleně. Vidět jsme je mohli při teroristických útocích v Paříži i Bruselu, nebo u již zmíněné tsunami.

Občanským novinářem se tak stává kdokoliv, kdo byt i jednorázově do mediálního světa tímto nebo jiným podobným způsobem vstoupil. Ale na úskalí označení poukazuje rovněž Stuart Allan. „Také bychom se mohli ptát, kdo vlastně tuto frázi jako označení své činnosti používá a za jakým účelem. Tímto způsobem o sobě uvažuje relativně malý počet lidí,“ říká.

Potvrzují to ostatně i ti, které lze za občanské novináře označit. Třeba redaktor a iniciátor Svobodného vysílače, projektu svobodných a nezávislých rádiových studií z celé ČR Pavel Hlávka: „Redaktorská činnost není naší profesí a z tohoto pohledu lze Svobodný vysílač chápat jako projekt založený na principech občanského žurnalistiky. Osobně se však za občanského novináře nepovažuji a myslím, že stejné je to i s dalšími našimi spolupracovníky,“ uvedl pro Mediažurnál Hlávka.

Výtky a obavy

Jak už to však často bývá, je občanská žurnalistika také zdrojem mnoha obav. Jedna pramení z možné konkurence pro kmenové novináře z redakcí v situaci klesající čtenosti. Tu může vyvažovat levnější pracovní síla, kterou právě takzvaní občanskí novináři představují. Média jsou vystavena silným ekonomickým tlakům a snahám dosáhnout finančních úspor. „Kdyby šlo regionální zpravodajství outsourcovat do Indie, posílali by Karvinský deník do české tiskárny z Dillí, aniž by se zásadně změnila kvalita výstupu,“ uvedl před časem šéfredaktor Marketing & Media Filip Rožánek v článku „Iluze občanské žurnalistiky“.

Občanský novinář má v aktuální situaci oproti novinářům v klasickém smyslu slova nespornou výhodu. Může být všude tam, kde se něco děje a díky moderním telekomunikačním prostředkům informovat o událostech prakticky v přímém přenosu.

To však neznamená, že by role profesionálního novináře ve zpravodajství klesala. Naopak na něj klade větší nároky, kupříkladu při ověřování získaných faktů nebo z hlediska novinářské etiky. Zatímco občanského novináře tyto zásady nelimitují, protože se jimi nemusí řídit.

Každopádně se ukazuje, že práce (a to nejen novinářská) postupně ztrácí svůj socializační charakter. „Od sedmdesátých let minulého století se začínají uplatňovat pracovní úsporné technologie,“ upozornila na jedné z přednášek ekonomka Ilona Švihlíková. A tyto změny se v mediálním světě musí také nutně projevit. Ignorovat je nelze a myslet si, že se je podaří zastavit, nebo se vrátit zpět, by bylo značně naivní.

Důvěryhodnost mainstreamu klesá

A ještě jednou se vrátím k osobě Stuarta Allana. Ten v citovaném rozhovoru připomněl kvalitativní průzkum veřejného mínění, který společně s kolegou Chrisem Petersem provedl mezi mladými lidmi v Kanadě, Nizozemí a Spojeném království. Zkoumal se konkrétně vliv fotografie na vnímání objektivitu zpráv. „Mnoho respondentů naší studie uvedlo, že profesionální fotožurnalisté zcela jistě k objektivnímu zpravodajství dodávají kvalitnější reportážní fotografie, avšak současně vyjádřilo obavu, že tyto snímky jsou méně pravdivé než ty, které pořídí obyčejný občan, který se náhodou ocitne na místě činu. Pohled očima občana je tedy podle nich upřímnější a autentičtější,“ zhodnotil výsledky Allan. A jak se zdá, není tomu tak jen u fotografií. Na média hlavního proudu se snáží

kritika z řady míst, a to především pro jednostranné a dle názorů kritiků neobjektivní zpravodajství. Je tomu snad proto, že novináři ztratili vztah k běžnému občanovi, jak upozornil po překvapivém zvolení Donalda Trumpa novým americkým prezidentem šéfredaktor Columbia Journalism Review Kyle Pope? A opomenout nesmíme ani kritiku dřívější, upozorňující na existenci tzv. „vnořených“ novinářů informujících o válečných konfliktech, nebo na až příliš úzký vztah novinářů s představiteli vrcholné politiky. „Musí začít nová éra, v níž budou novináři ochotni vypravit se za lidmi, s nimiž mají zásadní osobní a světonázorové neshody a snažit se je pochopit,“ volá po změně, a i návratu k opozičním kořenům žurnalistiky Pope.

Nedůvěra k médiím hlavního proudu se v rámci občanské žurnalistiky projevuje také. Třeba i tím, že na sebe bere podobu žurnalistiky protestní. Dokladem je ostatně vznik celé řady nezávislých redakcí.

Občanskou žurnalistiku souhrnně vzato od té klasické etablované odlišuje nejen způsob a rozsah sdílení informací, ale také nepřítomnost etických kodexů a nedostatek kapacity a možností při ověřování informací. Oba „póly“ se nicméně do určité míry vzájemně doplňují a ovlivňují. Navíc témata, která se prostřednictvím občanské žurnalistiky vnášejí do mediálního prostoru, mohou – navzdory často oprávněné kritice z hlediska etiky i zpracování – pomoci vytáhnout do povědomí nové novinářské talenty. A v konečném důsledku tak přiblížit žurnalistiku zpět k jejím původním kořenům.

Směrnice Evropské komise k autorským právům

Evropská komise ve středu 14. září zveřejnila návrh směrnice, která řeší oblast autorských práv. Směrnice by měla podle informací Evropské novinářské federace (EJF) posílit postavení novinářů v případě, že vyjednávají smluvní podmínky pro užití jejich děl. O co konkrétně z právního hlediska jde, vysvětluje v analýze pro Mediažurnál advokátní kancelář Mikš & Suk. Pro novináře má význam především problematika postavení autorů a výkonných umělců.

● Antonín Pechar

Samotný text směrnice je dělen do pěti hlav, z nichž hlava první a pátá obsahují spíše procesní úpravu (definice pojmů, časové působnosti, vstup v platnost atd.) Konkrétní matérie se zabývají hlavy druhá až pátá.

Hlava druhá ukládá, aby členské státy stanovily povinné výjimky nebo omezení umožňující i) vytěžování textů a dat prováděné výzkumnými organizacemi pro účely vědeckého výzkumu, ii) digitální užití děl a jiných předmětů ochrany výhradně pro ilustrační účel při vyučování, iii) to, aby instituce kulturního dědictví pořizovaly kopie děl a jiných předmětů ochrany, které se trvale nacházejí v jejich sbírkách, v rozsahu nezbytném pro jejich uchování.

Hlava třetí požaduje, aby členské státy zavedly právní mechanismus usnadňující uzavírání licenčních dohod na komerčně nedostupná díla a jiné předměty ochrany. Má být zaručen přeshraniční účinek těchto licenčních dohod. Členským státům se ukládá povinnost zavést mechanismus vyjednávání, který má usnadnit jednání o online využívání audiovizuálních děl.

Hlava čtvrtá se týká opatření k dosažení řádně fungujícího trhu v oblasti autorského práva. Úvodní část se týká vydavatelů tiskových publikací, pokud jde o digitální užití jejich publikací a odměnu za takové užití. Článek 13 ukládá povinnost poskytovatelům služeb informační společnosti, kteří ukládají a zpřístupňují velké množství děl a jiných předmětů ochrany nahrávaných jejich uživateli, přijímat přiměřená opatření, jejichž cílem je zajistit fungování dohod uzavřených s nositeli práv. Článek 14

požaduje, aby členské státy stanovily povinnosti transparentnosti ve prospěch autorů a výkonných umělců. Článek 15 ukládá členským státům povinnost vytvořit pro potřeby povinnosti stanovené v článku 14 mechanismus smluvních úprav. Článek 16 ukládá členským státům povinnost zřídit mechanismus řešení sporů vyplývajících z použití článků 14 a 15.

Co by se novinářů dotklo nejvíce

Z pohledu členů SN ČR má tedy význam především

hlava čtvrtá a z ní nejvíce články 14, 15 a 16, které směřují ke zlepšení postavení autorů a výkonných umělců. Jednak má dojít ke zlepšení v oblasti práva autorů a umělců na informace o využívání jejich děl a výkonů, zejména pokud jde o způsoby využívání, vytvářené příjmy a odměny, které jim náleží. Členské státy mají dále zajistit, aby byli autoři a výkonní umělci oprávněni požádat o dodatečnou a přiměřenou odměnu od strany, s níž uzavřeli smlouvu o využívání práv, pokud je původně sjednaná odměna nepřiměřeně nízká ve srovnání s následnými příslušnými příjmy a výhodami vyplývajícími z využívání děl nebo výkonů.

Konečně členské státy mají zajistit, aby spory týkající se povinnosti transparentnosti a mechanismu smluvních úprav mohly být podrobeny dobrovolnému postupu alternativního řešení sporů. Tím je myšlen jiný než soudní způsob řešení sporů, pro ilustraci to lze srovnat například s nedávno zavedeným mimosoudním řešením spotřebitelských sporů.

Konkrétní dopady na postavení autorů bude možné vysledovat až z navrhované vnitrostátní úpravy, do níž se teprve mají obecně teze směrnice promítnout. V zásadě až na alternativní řešení autorských sporů existuje v právu ČR vše výše uvedené, tedy povinnost informovat autory o nakládání s jejich díly, jakož i právo na dodatečnou odměnu. Nicméně zákonodárci mohou posunout tuto ochranu autorů na kvalitativně vyšší úroveň.

Lhůta pro implementaci směrnice do zákonodárství členských států je navrhována na 12 měsíců od vstupu směrnice v platnost.

Omlouvám se, na zářtátu svobodu slova si v nové roli majitele velké mediální skupiny teprve zvykám ...

Kresba Miroslav Kemeš

Eseje ze světa zahraniční politiky a diplomacie

Petr Drulák (1972) patří ke generaci akademiků, kteří už mohli po listopadu 89 studovat také v zahraničí a ve svém profesním působení pak mají možnosti srovnatelné se západní Evropou. Drulákova profesní dráha tomu odpovídá – ve dvaařiceti se stal ředitelem Ústavu mezinárodních vztahů a v roce 2012 byl jmenován vysokoškolským profesorem. V roce 2013 dal před akademickou dráhou přednost praxi a ve svých esejích se pokouší zachytit vztah dvou aspektů politiky, její racionalitu a zároveň prvky, které nelze postihnout čistě rozumovým přístupem, zejména emocionalitu. Drulák soudí, že společenství

vzniká a udržuje se pouze v kombinaci obou.

Pod názvem „Umění, mystika a politické jednání“ mu nyní vyšla kniha, která je jedním z pohledů na svět zahraniční politiky a diplomacie, a mohla by zaujmout novináře zajímavější se o tuto oblast. Ve dvaceti esejích, až na jednu výjimku publikovaných v novinách a časopisech, se věnuje jednak reflexím některých událostí, ale také uvažuje o dalším vývoji včetně možností, jaké má Česká republika a její diplomacie v globalizovaném světě. Pozoruhodná je jeho inspirace literaturou, jak Milanem Kunderou, tak například Michelem Houellebecqem.

Koncem roku 2016 uspořádal Ústav mezi-

národních vztahů vydařenou besedu s autorským čtením čtyř současných českých diplomatů-literátů (kromě Petra Druláka Veronika Matysová, Tomáš Kafka a Marek Toman. Drulákovy eseje jsou inspirativní, nekonformní knihou o českém místě ve světě. Na úplný konec textu dodejte. Knihu ocení zejména novináři zajímavější se o problematiku zahraniční politiky.

Petr Drulák

Umění, mystika a politické jednání

Praha: Novela bohemia 2016, 166 stran

red

Média v tekutých časech

Kniha Václava Moravce, která nedávno vyšla v nakladatelství Academia, reaguje na prudece se rozvíjející oblast, kdy dochází ke spojení médií tradičních (alespoň jim tak říkáme) a takzvaných nových. Je dobré si připomenout, že pojem nová média také není nijak „nový“. Kdykoli se – nejspíše už od vynálezu knižtisku – objevil nějaký nosič, který do té doby nebyl obvyklý, začalo se mu říkat nový. Vzpomeňme jen na telegraf, telefon, rozhlas, film, televizi. Také se vždy projevil obava, že tradiční média utrpí, že se od nich recipienti odvrátí, ba dokonce, že tyto nosiče zaniknou. Zatím se to nestalo a lze předpokládat, že ani konvergence audiovizuálních médií, ať už u nás nebo v zahraničí, nebude mít takový dopad.

● Barbora Osvaldová

Je třeba nicméně říci, že všechny vymoženosti, které se v posledním desetiletí spojily, vedou k mnoha proměnám, které jsou zásadní jak pro zmíněné nosiče, tak pro jejich obsahy.

Václav Moravec pojímá termín konvergence jako mnohvrstevnatý. Ve své studii si všímá několika zásadních změn. V úvodních pasážích popisuje posuny, které se dějí jak v oblasti společenské, tak technologické. Na základě především zahraniční literatury upozorňuje na stírání funkce producenta obsahů a jejich uživatele, splývání role tvůrce a příjemce, poukazuje také na to, že se výrazně mění vztah publik a poskytovatelů informací. I když tady připomíná, že interaktivita, o níž se mluví jako o typické pro současné změny, existovala již dávno – například v Antice, kdy diváci žádali opakování některých scén, které se jim líbily, nebo naopak vyháněli ze scény herce, kteří se jim nelíbili.

Koneckonců bezprostřední reakce, jíž jsme si navykli na internetu, se projevuje při sledování televize, kdy komentujeme viděné, a přenášší se i do sálů kin. Diváci mají někdy potřebu se vyjádřit k tomu, co se na plátně odehrává.

Po úvodních kapitolách, ve kterých se věnuje konvergenci jako součásti tekuté modernity (termín používaný polsko-britským sociologem Zygmuntem Baumanem, někdy je uváděn pojem postmoderní doba) popisuje vybrané aspekty technologické konvergence médií v ČR. Tady upozorňuje na změnu vybavenosti domácností, všímá si uživatelské konvergence médií i socio-funkcionální konvergence médií v České republice. Poslze autor dochází k možnostem nebo nutnostem regulace audi-

ovizuálních médií jak v České republice, tak v návaznosti na možné směrnice Evropské unie. Vymezuje také termín globalizace v kontrastu k pojmu lokalizace, což vychází z myšlenky, že paradoxně lokální problémy bývají publiku bližší než ty nadnárodní (souhrnné). V tzv. tekutých médiích se stírají rozdíly mezi informacemi a zábavou, soukromou a veřejnou komunikací, což v některých případech může vést až k propojení tvořivosti a komerce (vzpomeňme na fenomén YouTuberů – pro neznalé možno stručně a zjednodušeně vysvětlit, že jsou to osoby „publikující“ videosoubory na internetovém serveru YouTube. Mají velkou sledovanost, někdy jsou ve spojení s reklamními agenturami, protože mají početnou komunitu fanoušků a dokážou i ovlivňovat veřejné mínění, především mladší generace).

I v běžných hovorech se často setkáváme s obratem multitasking. Dnes je někdy užíván pro různé činnosti, které se dělají zároveň. Moravec si všímá pojmu v užším smyslu, konkrétně když osoba zároveň pracuje na počítači, sleduje televizi, konzumuje obsahy na tabletu a podobně. Takto roztržštěná pozornost ale nevede k tomu, že by jedinec vstřebával více podnětů a byl o to informovanější. Spíše naopak.

Dalším zajímavým fenoménem je digitální propast (digital divide), kdy se rozevírají nůžky mezi společností informačně bohatou a informačně chudou, i mezi skupinami (vlastníci nových technologií versus ti, kteří přístup k síťovým digitálním médiím nemají). Tady hraje roli věk, vzdělání i příjem domácnosti. I v našem prostředí se rozdíly objevují, tím více se ale promítají v globálním měřítku.

Foto Nakladatelství Academia

V závěrečném shrnutí pak autor mimo jiné konstatuje, že podstatou nového kulturního kontextu není jen nástup nových informačních a komunikačních technologií a jejich domestikace, ale i zásadní proměny chování uživatelů médií a funkcí mediálních a telekomunikačních korporací, stejně jako narušování bariér způsobených vazbou tradičních médií na lokální, regionální a národní trhy.

Václav Moravec

Média v tekutých časech. Konvergence audiovizuálních médií v ČR

Praha: Academia 2016, 188 stran

IJF: V roce 2016 zemřelo při výkonu povolání 93 novinářů, méně než v roce 2015

Mezinárodní novinářská federace (IJF) zveřejnila v minulých dnech statistiky týkající se počtu usmrcených novinářů v roce 2016. Podle těchto informací zemřelo při výkonu povolání 93 žurnalistů a pracovníků médií. Dalších 29 novinářů zemřelo při leteckých katastrofách.

Úmrtí novinářů, která jsou ve statistikách zahrnuta, nastala z různých příčin. Jednalo se o plánované vraždy, bombové útoky i další příčiny. Celkem se tragické dopady související s novinářskou prací dotkly 23 zemí takřka z celého světa.

Ačkoli jsou uvedena čísla ve srovnání s předchozím rokem nižší, IJF varovala před zbytečným optimismem, protože existují zprávy a podložené informace týkající se rostoucí míry cenzury a související se zhoršujícím stavem v oblasti tiskové svobody.

„Jakýkoli pokles násilných činů páchaných na novinářích samozřejmě vítáme. Nicméně naše statistiky nedovolují si myslet, že současný svět sdělovacích prostředků je světem bezpečným,“ řekl prezident IJF Philippe Leruth.

red

Kreslíř Mediažurnálu Miroslav Kemel

V listopadu mu bylo třiapadesát – přesto patří k té druhé, mladší vlně karikaturistů, která po listopadu 1989 způsobila tsunami kreslených vtipů vyvržených na dlouhá léta vysoušenou souš domácích deníků. Mirka ani čtenáře Mediažurnálu snad nepopudím, když připomenu, že právě koncem 80. let se situace vtipných kreseb v médiích zlepšila; především tematicky uvolnila. Jenže – týkalo se to jen časopisů a u novin pouze víkendových příloh. Do deníků vtrhl žánr „editorial cartoon“ až spolu se vznikem Lidových novin.

● Ivan Hanousek

Původně s Vladimírem Jiránkem, který mával výtiskem pařížského Le Mondu s kresbami od autora „Plantu“ všem před nosem. A skutečně, nejdřív Jiránkovi, a pak i dalším, redakce vyhradila ústřední místo na prvé stránce celostátního deníku – to se dnes nevidí ani na Silvestra!

Do této zajímavé konstelace vstoupil Miroslav Kemel (*1963) šťastnou nohou. Hlavně však se šťastnou rukou a chytrou hlavou. Jeho první autorské krůčky zaznamenal jen málokdo – 1987 prvý vtip v Práci, 1989 první vtip v Dikobrazu. O jeho sebedůvěře a cílevědomosti svědčí, že do nově vzniklého satirického měsíčníku Škrt (vyprodáný náklad přes 300 000 výtisků) již koncem roku 1990 nosil vtipy jako karikaturista na volné noze!

Odvážnému štěstí přeje, ale v tu chvíli šlo nejvíc o houževnatost. Tvořit v konkurenci Jiráňka, Pálky (viz MŽ 1/2016), Renčina a přešovského Vica (MŽ 2/2011) tehdy vyžadovalo hodně „domácích úkolů“. Portréty českých politiků se tu léta nedělaly. Dnes už je doložitelné, že stejně jako Jiránek také Kemel od počátku dokázal tváře veřejných osobností od Havla po Pitharta vystihnout jednoduchými až minimalistickými tahy. A tohle dokázat vyžaduje kromě talentu i hodně práce a času. Zatímco Renčín (Dlabáček a spol.) a Pálka (Bedřich a Božena) zůstali nadále u svých zavedených figurek, Kemel se odvážně vydal stopou Jiráňka. Málokdo si přitom povšiml,

jak své panáky současně obohatil také o pozadí – inspirovaly ho v tom vtipy Dušana Pálky.

V této zemi nebylo dosud zvykem, aby redakce měly svého kreslíře. Natož jediného. Pro konkrétního kreslíře to znamenalo tvůrčí převrat. Místo u večerní dečky vína s čekáním, zda doletí múza s nápadem, musel vybraný autor od rána sedět u rádia, televize a novin (nebyl internet!) a také u telefonu (nebyly mobily!) a po domluvě pádit (nebyl e-mail!) s originály do redakce (pokud se adresát nespokojil s faxem). Ale deníků nevycházelo mnoho, rozhodně méně než zde působilo ambiciózních karikaturistů. Bylo to vyznamenání a znamenalo to významné peníze. Ale ne každý byl ochoten anebo vůbec schopen takto si změnit život.

Absolvent stavební fakulty ČVUT se tak předvídavě rozhodl už v sedmadvaceti letech – a výsledkem byla následující bilance.

Miroslav Kemel:

1991–1999 karikaturistou deníku Lidové noviny

1999–2003 karikaturistou deníku Hospodářské noviny

2004–2014 karikaturistou deníku Mladá fronta DNES

2014–do současnosti karikaturistou deníku Právo

Pomineme-li Blesk a Sport, uplatnil se tak Kemel u nás všude. A při tom čtvrtstoletí rostl. Pokud šlo o výtvarné schopnosti, tady nebyl

problém. Vždyť dokonce absolvoval kurzy figurální kresby u doc. Borise Jirků na Vysoké škole uměleckopřmyslové v Praze. Na rozdíl od Jiráňka či Renčina (první byl absolventem Filozofické fakulty UK, druhý vášnivým sběratelem knih poezie) jsem zprvu cítil jiné kulturní zázemí nového autora, pokud jde o styl textů. Někdy jim chyběla lehkost, jako by se Mirek snažil dopovídat obrázek příliš četnými slovy – snad aby to pochopil úplně každý čtenář (anebo příslušný redaktor?).

Prolistujete-li si toto číslo MŽ, můžete sami posoudit, zda tato výtka ještě platí. Jasně sdělení vtipu – a při tom ponechání prostoru pro divákův zážitek ze správného vylučení – už převažují.

Hlavní problém, který u tohoto druhu vtipů nastává, tedy, co s takovým vtipem po roce či dvou dělat, není věcí karikaturisty. Ten musí vymýšlet a realizovat obrázek tak, aby seděl ve chvíli vzniku. Musí evokovat atmosféru okamžiku, kterou autor glosuje. Přesto je i „nadčasových“ vtipů u Kemela dost. Důkazem je sbírka vtipů „Posmutnělé žerty“ (88 stránek) z roku 2013. Dalšími několika knih vtipně ilustroval (hlavně novinářům, komentátorům či sloupkařům – mj. Hanákovi, Steigerwaldovi, Komárkovi). Pokud jde o oficiální ocenění, vrcholem je u nás zatím Novinářská cena ve společné česko-slovenské soutěži v žánru karikatura a kreslený humor. Od Nadace Open Society Found ji Miroslav Kemel převzal za rok 2010.

Pokud soudíte, že je toho už dost a že už takto si manželka Kateřina a synové Sebastian a Robin tatínka zvláště moc neužijí, raději ani nepokračujte ve čtení.

Karikaturista má jako jediný ze všech druhů novinářů možnost jedné prezentace navíc: Výstavy! Kemel má za sebou desítku těch samostatných. Od kultovního Salónu kresleného humoru legendárního Kobry v Malostranské besedě (1994) přes jiné čtyři v Praze i další mimo metropoli – až k té loňské v Kolíně. Kromě kreslení navíc též dlouho maluje! Vystavuje sám i s uskupením výtvarníků Polykalo. Napadlo by vás, že si novinový glosátor najde čas i pro takové malířské techniky jako akvarel, akryl, olej a pastel?

Ani to ovšem aktivnímu Kemelovi nestačí. Málokdo z čtenářů asi ví, že jejich oblíbený karikaturista se v něčem blíží i Janu Vyčítalovi. Od roku 2009 totiž vystupuje jako písničkář, doprovází se na akordeon, kytaru, ukulele a foukací harmoniku. Hraje buď sám, nebo s kapelou. A předloni vydal už druhé CD nazvané „Nic víc“.

Foto archiv

Sluší se však vrátit k žánru novinové karikatury. Za uplynulé čtvrtstoletí se novinářská scéna změnila natolik, že to odnášejí tištěná média. Oproti všemu očekávání se jejich postupná orientace na zábavu až bulvár zcela vyhnula výtvarnému humoru, ač byl k takové funkci automaticky předurčen. A autoři došli. V Mf DNES místo vtípů tisknou portrétní karikatury osob, o nichž se zrovna mluví, ze skicáře Václava Teichmanna (MŽ 3/2016). V Lidových novinách, kde se u nás tento žánr zrodil, dopadli tak, že místo geniálních Jiránkových vtípů tisknou „veselé ilustrace“! Pravidelné místo pro humor chybí dokonce i ve víkendových vydáních... Jedině Deník čtyřikrát do měsíce publikuje aktuální vtípy Marka Simona (MŽ 2/2015).

Už více než před deseti lety jsem položil otázku, co budou v redakcích dělat, až po smrti Pálky skončí i Jiránek a Renčín – a zůstane tu jen Kemel. A je to tady. Už tehdy bylo zřejmé, že tím si ve velkých redakcích opravdu nikdo hlavu neláme. A ani později lámat nebude. Dnes mají všichni plnou hlavu toho, jak vůbec přežít. Anebo jak se převrátit do „nových mé-

Nový roku, chraň nás před blbostí i před těmi, co by jí chtěli zakázat !!!

Kresba Miroslav Kemel

dií“. Otázkou zůstává, kdo do nich bude přispívat kreslenou legrací na stejné vysoké úrovni, jakou měla poválečná česká humorná tvorba tištěná v érách Neprakty, Jelínka a Borna, Steigera anebo karikaturisty Haďáka. Plus pár výše

zmiňovaných živých autorů, k nimž můžeme přidat ještě v několika titulech publikujícího Slívu (MŽ 3/2011) a jen v zahraničí tisknoucího Bartáka (MŽ 1/2015).

Ještě že máme Kemela!

Tatána Hoffmanová: Příběh odvahy a odhodlání

V pondělí 14. listopadu 2016 zemřela v Jeruzalémě na následky náhlého srdečního selhání izraelská novinářka Tatána Hoffmanová. Jen o měsíc později, 16. prosince, by oslavila sedmdesáté narozeniny. Izraelská televizní stanice Channel 2, s níž byla profesní dráha Tatány Hoffmanové především spjata, měla v titulku zprávy o jejím úmrtí slova ikonická novinářka, deník Haartz ji označil za legendu.

● Jaroslav Veis

Tatána Hoffmanová patřila mezi nejvýraznější osobnosti izraelské mediální scény: vždy informovaná, pohotová, přesná. Měla tak charakteristický český přízvuk, že ho kolegové označovali za její „trademark“. (To jsme ovšem my, kteří jsme tady poslouchali její zasvěcené analýzy situace na Blízkém východě nebo rozbory peripetií izraelské politiky na BBC, v Českém rozhlasu či televizi, zdaleka nedokázali ocenit).

Potkal jsem ji, tehdy Tánu Štěpánkovou, poprvé před víc než půlstoletím na tehdejší Fakultě osvěty a novinářství, kterou začala studovat v roce 1964. Byla v našem ročníku nejmladší. Taky nejhezčí: měla živé modré oči, mluvila až překotně, snadno a hezky se rozesmála. Uměla se úžasně divit i podmanivě zčervenat.

Ale to důležité bylo, že z nás byla možná nejchytřejší. Nestavěla to nijak na odív, ale že jí to myslí, z ní vyzařovalo zcela přirozeně i zcela samozřejmě. Myslím, že už ve druhém, možná třetím ročníku začala elévat v legendární zahraniční redakci rozhlasu, vedené Milanem Weinerem. Co jméno, to pojem: Jiří Dienstbier, Luboš Dobrovský, Karel Jezdinský, Jan Petránek, Čestmír Suchý, Věra Štovičková. Žurnalistické hvězdy půli šedesátých let byly buď tam, nebo v Literárních novinách – a Tána dostala i využívala skvělou příležitost se od nich učit.

Pak přišly prázdniny osmašedesátého a vyděli jsme se na dlouhé roky naposledy. Odjížděl jsem tenkrát poprvé na Západ, ona do Izraele. Po srpnu už se zpátky nevrátila a do Izraele jen o pár týdnů později odjeli také její rodiče s mladší sestrou. Mě to na rok zavalo do Anglie a suď bůh, jak jsme si opatřili adresy, ale psali jsme si ten rok. Byla si jistá, že do Prahy se nevrátí. A pak, jak už to bývá, dopisy zřídly, až jsme ztratili kontakt úplně. Vlastně ne úplně, úměrně tomu, jak její hvězda na izraelském mediálním nebi stoupala, pronikaly o tom zprávy i do Prahy. Věděli jsme, že Golda Meirová je zatraceně populární, ale taky, že slavná je i Tána.

Nejdříve však pracovala jako manažerka v telavivském hotelu Sheraton a současně vystudovala na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě politologii. Žurnalistickou kariéru v nové vlasti začala opět v rádiu, později žila také dvanáct let v Německu, kde se vdala. Už jako Tatiana Hoffmanová se vrátila do Izraele a vrátila se opět k žurnalistice.

Když na počátku devadesátých let vznikla nová izraelská televizní stanice Channel 2 News, stala se jeho uznávanou zahraniční reportérkou a editorkou. Začala také pracovat pro česká média a od roku 1993 byla honorární konzulkou České republiky v Jeruzalémě.

Šéf televize Channel 2 News Avi Weiss se s ní rozloučil těmito slovy: „Tatánin život byl příběhem odvahy a odhodlání. K tomu přidávala pracovitost, vysokou profesionalitu i erudici, a rádi ji měli jak kolegové v redakci, tak televizní diváci.“

Vychovala tři děti a její syn Guy, profesor na Cornell University ve Spojených státech je předním světovým odborníkem na robotiku.

Nikdy nezapomenu na pozdní večer na podzim roku 1990, kdy jsme v Praze, už nevím v čím bytě, seděli u televize a dívali se na přímý přenos z Jeruzaléma, který se Saddám Husajn pokoušel bombardovat raketami Scud: my jako na válku v přímém přenosu, ona úplně jinak – měla v tom městě děti.

Taky na večer v jeruzalémské kavárně, kde jsme si dali tiramisu a ona mi trpělivě popisovala, jak se žije ve městě, kde člověk musí počítat s tím, že v autobuse s ním může jet i sebevražedný atentátník.

Kdybychom žili ve světě alternativní historie, a ona mohla prožít život ve městě, kde se narodila, byla by v Praze nepochybně skvělou českou žurnalistkou. Našla však v Izraeli svou novou vlast, kterou milovala a byla skvělou žurnalistkou v Jeruzalémě.

Možná... určitě je to dobře.

Šéfredaktorka ČRo Radia Wave Jonášová: Naše stanice může být líhni pro nové rozhlasové talenty

Iva Jonášová je šéfredaktorkou Českého rozhlasu Radia Wave od roku 2016. Dříve působila jako autorka pořadů a projektů, dramaturgyně a dramaturgyně nových formátů, režisérka, moderátorka a redaktorka na různých stanicích Českého rozhlasu (Český rozhlas 6, Leonardo, Vltava, Online, Praha, Regina) a v České televizi (pořady Paskvil, Kosmopolis, kult_off, Před půlnocí). Je spoluzakladatelkou obecně prospěšné společnosti StreetCulture, o. p. s., kde do roku 2015 působila jako ředitelka. Zabývá se problematikou a vysíláním komunitních rádií a vývojem nových rozhlasových formátů. Podle ní je internet nejen budoucností Radia Wave, ale i současností, kterou se snaží maximálně využít a bez které by nemělo šanci dostatečně oslovit publikum.

● Martin Melichar

Máte za sebou rok ve funkci šéfredaktorky Radia Wave. V jakém stavu jste stanici přebírala a kam se za ten rok posunula?

Přebírala jsem ji krátce před tím, než začaly hektické přípravy desátého výročí fungování stanice. Nešlo jen o velkolepou lednovou oslavu v pražském klubu MeetFactory pro posluchače a fanoušky, ale o řadu akcí a aktivit v průběhu roku, které jsme spojili s deseti lety života Radia Wave a jejichž prostřednictvím jsme chtěli ukázat, jaké je Radio Wave v současnosti a co všechno mladým lidem nabízí.

Zásadním momentem se stalo otevření našeho nového proskleného vysílacího studia na rohu Vínohradské a Balbínovy ulice v centru Prahy.

Ano, jde o vůbec první studio Českého rozhlasu ve veřejném prostoru, je do něj doslova vidět a umožňuje bezprostřední kontakt s lidmi procházejícími po ulici i s fanoušky, kteří se u něj zastavují, reagují na moderátory a vysílání z reproduktorů na ulici. Pro tým Radia Wave je to dost velká změna, nejen co se konceptu živého vysílání týče, ale i v té „výstavní pozici“, která nám byla v rozhlase svěřena.

Doprovázelo otevření nového studia na začátku dubna loňského roku něco speciálního?

Ke startu vysílání z nového studia jsme uspořádali pouliční slavnost v Balbínově ulici, kde vyrostlo na jeden den pódium převážně s hudebním programem, odrážejícím hudební dramaturgii Radia Wave, přišlo více než 2 000 lidí. K otevření nového studia jsme načasovali i změny v programovém schématu, ve vysílání se objevilo např. několik nových hudebních pořadů. Během uplynulého roku se navíc výrazněji obměnil tým Radia Wave, protože stanice pro mladé přirozeně cirkuluje a musí cirkulovat, aby byla schopná reagovat na to, čím a jak žije její publikum a jak se neustále proměňuje. Vzniklo rovněž několik nových zaměstnaneckých pozic, které považují pro fungování rádia a online platformy pro mladé publikum za nezbytné a které souvisejí právě s tím, kam v současnosti Radio Wave směřuje.

V lednu 2016 oslavilo Radio Wave desáté narozeniny. Tato stanice Českého rozhlasu si prošla poměrně složitým vývojem, kdy byla

nejprve spuštěna na kmitočtech FM, v roce 2008 však byla z FM pásma odsunuta na internet. Jak si teď stojí Radio Wave v rámci Českého rozhlasu?

Zajímavé je, jak se situace za těch několik let změnila. Zatímco v roce 2008 vnímali posluchači i tým stanice jednoznačně jako odsunutí, dnes bych řekla, že internet je nejen budoucností Radia Wave, ale i současností, kterou maximálně využíváme a bez ní bychom, pokud bychom byli „jen rádiem vysílajícím na FM“, neměli šanci naše publikum dostatečně oslovit. Právě webové stránky a sociální sítě jsou prostředím, odkud získáváme relevantní čísla i zpětnou vazbu o tom, jak jsme schopni mladé lidi zaujmout a co z našeho obsahu považují za to, co nás od jiných médií odlišuje. V souvislosti s aktivitami Radia Wave nehovoříme jen o kontinuálním vysílání, ale také o poslechu audioarchivu, multimediálním obsahu i o řadě akcí, které organizujeme. Právě to, jak rychle a dobře před několika lety Radio Wave po odsunutí z FM dokázalo zareagovat na digitální éru, považuji za výborný základ pro online a digitální platformu, jakou je Radio Wave v současnosti.

Jak si vlastně v současné době stojí Radio Wave v rámci Českého rozhlasu?

Naše stanice má v současnosti podporu a zároveň se od ní očekává, že může být vstupní branou pro mladé dospělé publikum do rozhlasu

su jako média, inkubátorem talentovaných autorů a autorek, novinářů, redaktorů, „radio persons“ a že rozhlas bude i díky Radiu Wave a jeho eventovým aktivitám v rozhlase a veřejném prostoru mimo něj vnímán jako médium, které je otevřené posluchačům v různých významech. Já osobně to považuji za zásadní posun a vnímám také jako závazek. Stanice pro mladé v rozhlase nevznikala jednoduše a je třeba si přiznat, že v době, kdy Radio Wave ještě neexistovalo, řadu mladých lidí rozhlas nedokázal oslovit a určitá generace mu unikla. Je jasné, že stanice pro mladé musí prokopávat něco, co se ještě v rozhlase nedělo, že je to občas složité, že jí občas někdo uvnitř nebude rozumět. Ale je dobré vědět, že se s ní počítá a je s ní spojeno určité očekávání.

Dá se z internetu konkurovat stanicím, které vysílají na FM?

Pokud mluvíme o konkurenci Radia Wave, nehledala bych ji s ohledem na zaměření stanice jen mezi českými rádii. Mohou to být nejrůznější weby nabízející multimediální obsah pro mladé lidi, streamovací služby, které vás zásobí hudbou, tady je dost velký prostor pro šíření a sdílení různorodé tvorby a názorů jednotlivců na sociálních sítích. Tam všude objevují obsahy, které mladé lidi lákají. Co bych ale přes veškerou různorodou nabídku obsahu v současnosti na rádiu nepodceňovala, to je atmosféra živého

Soustředte se, opravdu bych vás za něco rád pochválil. Zkusíme aopt...

vysílání. Přestože víme, že někteří mladí už neposlouchají rádio lineárně, pro jiné může být právě živé vysílání tím, co je na Radiu Wave přitahuje. Stávají se součástí té specifické atmosféry, která je adrenalinová i endorfinová a velmi kontaktní a bezprostřední pro samotné moderátory a autory pořadů. Být součástí toho je zkrátka unikátní.

V čem tedy přesně Radio Wave v českém mediálním prostoru úspěšně konkuruje?

Myslím si, že právě specifickým mixem, který nabízí: výběr kvalitní hudby, včetně reflexe aktuálních hudebních trendů a nových desek i vývoje jednotlivých žánrů, vyprofilovanou společenskou a kulturní publicistiku, ale spojován je i s promotérskými aktivitami, určitým životním stylem, hodnotami a tématy, která se Wave snaží pro mladé lidi objevovat nebo na ně přinášejí nové pohledy.

Velkou rolí v médiích dnes hraje vizuální stránka. Lidé chtějí informace nejen slyšet a číst, ale hlavně vidět. Radio Wave má ve studiu webkamery, natáčíte videoreportáže. Kam až se může posunout tento vývoj?

Radio Wave bych charakterizovala jako rádio a online platformu. Stejně jako na vývoj u konzumentů obsahu reagují jiná tradiční média (noviny, tištěné časopisy, televize), reaguje přirozeně i rozhlasová stanice pro mladé. Pracujeme s několika fakty. Někteří mladí lidé už kontinuálně rádio neposlouchají, nezapnou jej, když ráno vstávají nebo přicházejí do kanceláře. Mladí lidé jsou pak zvyklí na internetu na možnost vybrat si, kdy a co si chtějí poslechnout a jsou zaměřeni na audiovizuální způsob konzumace mediálních obsahů.

Jak si s tímto trendem stanice vyrovnává? Akcentem na rovnocenné formy – audio a text?

Přesně tak, většina témat, která zpracováváme, má podobu pro vysílání a pro web, kde naši posluchači naleznou veškerý obsah z naší produkce i obsáhlý audioarchív. Pracujeme ale doplnkově rovněž s audiovizuálním obsahem, natáčíme vlastní videoreportáže, videorecenze či krátká doplňková videa a nabízíme nonstop videostream z vysílacího studia i jeho záznamy na YouTube nebo videostreamy z vysílání na Facebooku. Audiovizualita je dneska pro mladé lidi zásadní a rozhodně si nemyslím, že by se tomu trendu mělo Radio Wave bránit a tvrdit, že přece děláme rádio a do něho vizualita nepatří. Radio Wave ale určitě nemá ambici stát se televizí ani čistou videoplatformou.

Vaší hlavní cílovou skupinou jsou mladí lidé. Jakým způsobem lákáte tuto skupinu, aby poslouchala rozhlas?

O většině způsobů a aktivit jsem se už zmínila. Zásadní je, že pro Radio Wave bude příští rok podcastový (podcast je zvukový záznam ve formátu souboru, např. MP3 – pozn. red). V současnosti se můžou posluchači přihlásit k odběru 21 podcastů našich pořadů, magazinů a rubrik. Ne všichni to ale vědí. Chceme se proto více zaměřit na to, aby využili poslech mimo vysílání,

ať už si pořady stáhnou nebo poslechnou na našem webu ve streamu z audioarchivu. A taky jim nabídnou některé tematicky nebo žánrově související obsahy jako podcastové série, aby se jednoduše dostali k více dílům, když je jeden zaujme.

Jakou má vaše cílová skupina konkrétní demografickou podobu?

Pokud se ptáte na cílovou skupinu mladých lidí ve věku 20 – 30 let, doplnila bych ji ještě o mladě smýšlející posluchače. Občas nás překvapí, že nás sleduje i skupina starších lidí, kteří Radio Wave vyhledávají kvůli zájmu o novinky v mladé kultuře, ve společnosti, ve veřejném prostoru, sledují trendy a technologie, chtějí být orientovaní, jsou aktivní, zajímají se o životní styl mladých lidí a stárnou pomaleji. Pokud to dokážeme zprostředkovat, určitě to není zanedbatelné.

Na Radiu Wave otevíráte i důležitá témata jako xenofobie, rasismus. Jaký ohlas máte od posluchačů?

V ohlasech, které se k nám dostávají, vyjadřují posluchači většinou podporu a oceňují, že i témata jako xenofobie, rasismus, gender, menšiny a diskriminace zařazujeme. Troufám si odhadnout, že mezi posluchači Radia Wave převažují ti, kdo se zajímají o dění ve společnosti, vzdělávají se, orientují se v zahraničním prostředí a zajímá je, co se děje dál než v rámci jejich města, popř. státu, kde žijí. Nejsou lhostejní k osudům lidí kolem sebe, vnímají různorodost a jinakost, jsou oproti většinové společnosti tolerantnější a v životě aktivnější. Důležité je přitom nezůstávat v sociální a názorové bublině, ale nabízet opravdu různé pohledy na věc, alychom posluchače jen neutvrzovali v tom, co si myslí a chce slyšet jedna skupina.

Jak jste už zmínila, v dubnu jste otevřeli nové vysílací studio přímo Vinohradské třídě v přízemí Českého rozhlasu. Jste tak v bezprostředním kontaktu s ulicí. Změnil se tímto krokem koncept živého vysílání?

Pro moderátory a moderátorky a všechny další, kdo ve studiu vysílají, je to docela podstatná změna, a to nejen kvůli interaktivitě, kterou studio umožňuje s kolemdoucími, ale i díky videostreamu ze studia, který je možné sledovat na webu Radia Wave. Nemáme ale ambici vytvářet televizní vysílání, jak se někteří domnívali. Jde spíše o takový atraktivní hybrid, necháváme nahlednout za scénu i ve chvílích, kdy se právě nevysílá a nesvítí červená. Kamery ve studiu zachycují úplně přirozený pohyb a dění, ke kterému tam dochází: když se střídají ve studiu hosté, když se tam připravuje živé vystoupení kapely a nosí se nástroje nebo když při speciálních akcích zveme přímo do studia naše posluchače. Díky možnostem nového studia, kamerám s vysokým rozlišením a online střihu videa zařazujeme např. Radio Wave Studio Sessions, tedy živá vystoupení kapel ve studiu. Pracujeme i s vizuálně atraktivním obsahem, ve studiu například proběhla komentovaná módní přehlídka klobouků v pořadu o módě Modeschau, vystoupení

mimů s komentářem moderátorů nebo autorské čtení Marka Šindelky za přítomnosti veřejnosti.

Vaše stanice vysílá každý den jednu hodinu denně na frekvenci Českého rozhlasu Vltava. Vidíte v budoucnu šanci, že by se Radio Wave zcela vrátilo na FM?

Hodinu na vltavských FM frekvencích velmi vítáme, a to i z toho důvodu, že v blízké budoucnosti se o návratu Radia Wave jako celodenního vysílání na FM neuvažuje. Byť by to bylo pro nás určitě zajímavé, úvahy o budoucnosti a směřování této stanice bych nezužovala jen na otázku frekvencí. Tyto debaty jsou v dnešní době už spíše reminiscencí na dobu, kdy bylo vysílání na FM skutečně zásadním tématem vystihujícím otázky nad samotnou existencí stanice pro mladé v Českém rozhlase. Víme, že dneska je Radio Wave výraznou značkou pro mladé publikum, která je spojena s jistým očekáváním, kvalitou a profilací. Víme, jak se změnila naše možnosti díky novým médiím, internetu, ale taky že se výrazně mění a budou měnit návyky mladých lidí, co se týče konzumace obsahu a médií. Zásadní je, jak se nám podaří naše publikum oslovit dobrým obsahem, ať už prostřednictvím podcastů nebo textů na webu, videí nebo tím, že vytvoříme nové a progresivní formáty, po kterých bude hlad.

Jaké pořady s rádiem vás čekají v roce 2017?

Čeká nás několik náročných a podle mě hodně atraktivních formátů pro mladé lidi, které se na Radiu Wave doposud neobjevily. V březnu uvedeme poprvé originální podcast o sexu a intimě Zhasni!, který Radiu Wave chyběl a posluchači po něm opakovaně volají. Bude artově-dokumentárním doplněním nově zaměřeného publicistického pořadu o vztazích, partnerství, sexu a rodině Kvér (název Kvér evokuje původní slovo Queer, tedy zastřešující výraz pro seskupení sexuálních menšin. Zároveň jde o český přepis německého Gewehr, který v češtině existuje dlouhou dobu jako germanismus označující pušku – pozn. red.). Otevřeme v něm několik specifických témat od online seznamek přes sex a mateřství až po asexualitu.

Od února se budou ve vysílání objevovat radiodokumenty mladých tvůrců a tvůrkyň na témata, kterým se na Radiu Wave běžně věnujeme v publicistice. Startuje rovněž satirický virální videoformát Dementi Martina Tvrdého a rozhlasové divadelní improvizace Rádía Ivo, které mohou naši posluchači navštívit i osobně ve studiu S2 v budově Českého rozhlasu.

Nezapomeňme ani na události, které v roce 2017 budete organizovat...

Z akcí se letos kromě hledání talentů a hudebních projektů soustředíme zejména na Audioport, na němž pravidelně spolupracujeme s Rádiem FM, stanicí pro mladé Slovenského rozhlasu. Tentokrát bude jeho tématem rozdělení Československa a odehraje se včetně debat a hudebních vystoupení za přítomnosti publika v brněnské vile Tugendhat. A pokud by se nám povedlo letos roztočit rozhlasový sitcom, byla bych velmi ráda.

Dva postřehy k intonaci

V tomto jazykovém koutku se chci zamyslet nad zvukovou stránkou češtiny, a to konkrétně nad dvěma nápadnými tendencemi v intonaci, které se dnes dost výrazně prosazují.

● Lucie Jílková

Pokud posloucháme lidi kolem sebe, případně si najdeme čas na to, abychom někdy sami sebe nahráli a nahrávku si pak poslechli, mimo jiné zjistíme, že náš mluvený jazyk má nějaké tempo, že na nějakých místech děláme pauzy, některá slova vyslovíme hlasitěji než jiná, v některých místech se (někdy hlasitě) nadechujeme a v neposlední řadě má naše řeč nějakou intonaci, zjednodušeně řečeno, hlasem různě klesáme, stoupáme, nějakou dobu mluvíme ve stejné výšce apod. Cílem tohoto sloupku rozhodně není představit všechny dostupné poznatky o větné intonaci v češtině, tedy o tématu, které dosud nejuplněji zpracoval již v 50. letech náš významný jazykovědec František Daneš. Cílem je upozornit na dva nápadné intonační jevy v současné mluvené češtině.

Prvním jevem je klesnutí hlasem v místě, kde bychom to (tradičně) neočekávali, neboť klesnutí hlasem signalizuje ukončení nějakého logického celku, klesnutí hlasem něco uzavírá, ukončuje. Naopak stoupnutí hlasem tradičně signalizuje, že naše promluva bude ještě pokračovat. Třeba v médiích ale velmi často slyšíme následující způsob intonování (klesnutí hlasem je naznačeno šipkou dolů, stoupnutí hlasem šipkou nahoru; příklady pocházejí z televizního pořadu Toulavá kamera ze dne 4. 12.): *Je druhá adventní neděle proto nezapomeňte na vašem věnci zapálit druhou svíčku* ↓ V místě první šipky, prvního nápadného klesnutí hlasem, bychom tradičně očekávali naopak stoupnutí, neboť promluva dále pokračuje vedlejší větou, která je na předchozí hlavní větě závislá. Vhodnější intonace by tedy byla tato: *Je druhá adventní neděle proto nezapomeňte na vašem věnci zapálit druhou svíčku* ↑ Podobně v souvětí: *Generálův život osud spojil pevně s Novým Jičínem* ↓ kde k jeho počtě vytvořili pozoruhodnou expozici ↓ bychom na slově Jičínem očekávali namísto klesnutí hlasu stoupnutí, protože za ním ještě následuje vedlejší věta. Takové klesání hlasem před jasnými signály následujících vět vedlejších, typicky tedy před slovy který, kde, což, aby je například v současném televizním zpravodajství zcela běžné.

Vysvětlit tento jev lze možná tím, že jde často o texty čtené, které má televizní mluvčí na tzv. čtecím zařízení. Na jeho obrazovku se, mám-li dobré informace, mnoho textu najednou nevejde. Je tedy možné, že mluvčí, který text z tohoto zařízení čte, prostě vidí jen část z dlouhého souvětí, tedy například jen větu hlavní, a nemůže vidět, že pak následuje ještě vedlejší, která tvoří s první větou logický významový, a tedy také intonační celek.

Čtecím zařízením ale nelze vysvětlit vše. Následující intonování zaznělo v pořadu Události (5. 12.) od reportéra ve chvíli, kdy on sám na obrazovce nebyl. V průběhu jeho promluvy byly

na obrazovce záběry ministra zdravotnictví, ke kterému se vztahuje zájmeno *jeho*: *Lidovcům se nezdá jeho postup při rušení dvou míst náměstků kteří spadají pod služební zákon* ↓ V tomto případě lze klesnutí hlasem před slovem kteří vysvětlit buď návykem mluvčího, nebo tím, že první věta v souvětí je příliš dlouhá a mluvčí již chtěl tento úsek své promluvy ukončit. V tom případě by bylo možné druhou větu jen mírně upravit a výsledek by mohl být třeba tento: *Lidovcům se nezdá jeho postup při rušení dvou míst náměstků Ti však spadají pod služební zákon* ↓

Nápadné je v tomto ohledu, domnívám se, užívání slova *což*. Klesnutí hlasem před ním slyšíme dost běžně: *Dominantou se stal cedr což je takový král mezi jehličnany* ↓ (příklad z pořadu Polopatě). Zároveň pozorujeme i v současných textech psaných, že slovo *což* stává na začátku samostatně stojící věty. Následující delší úryvek z Lidových novin (18. 11.) tento jev názorně ukazuje:

Ale stále máme před sebou statisticky nerovnou situaci: nadprůměrně nadané děti mají mnohem vyšší šanci, že jim s jejich hřívnami i potížemi pomůže okolí, zejména rodiče. Tedy že pro ně najdou takovou školu, která jim bude vyhovovat. Že jim pomohou najít a rozvíjet takové koničky, které umění jejich problémy a dají vyniknout jejich nadání. A nikoli v poslední řadě že jim praktickým příkladem ukážou, jak se dá život zvládat.

Což jsou všechno věci, které naopak obvykle schází dětem na tom spodním okraji. Nikdo je doma nenaučil „barvy a tvary“, nikdo jim nedal nůžky do ruky, nikdo je nepovzbuzoval při neúspěchu. Což je ten hlavní důvod, proč se do výchovy a socializace montuje svými programy stát.

Příklad jsem z Lidových novin přejala včetně dělení na odstavce, tj. první odstavec začíná slovem *ale*, druhý odstavec slovem *což*. V neutrálním psaném korigovaném textu bychom očekávali, že slova *ale* a *což* budou ve větách, jimž nějaká jiná věta bezprostředně předchází, nikoli ve větách, kterými souvětí začíná. V daném úryvku pozorujeme opravdu hojně, že věty začínají spojkami, jež tradičně stávají uvnitř souvětí; kromě *což* a *ale* jsou to ještě spojky *že* a *tedy*. K tomu je třeba hned připojit dvě poznámky. Jednak tento způsob samozřejmě není vlastní všem pisatelům mediálních textů, někteří autoři zkrátka takový způsob zacházení se spojkami přijali za svůj, zatímco jiní nikoli. Jednak byl úryvek vybrán z rubriky Lidových novin nazvané *Názory*, tedy z textu, který jistě svou povahou pisateli dovoluje být osobitý, kreativní, svůj.

Druhým jevem, na který bych chtěla v souvislosti s intonací upozornit, je naopak zase stoupnutí hlasem v takových místech promluvy,

kde bychom čekali klesnutí. Jak už jsem poznamenala výše, klesnutí hlasem od svých komunikačních partnerů očekáváme zpravidla v místech, kdy je logicky, významově, a tím pádem také intonačně ukončen nějaký celek. Někteří mluvčí si však osvojili způsob intonování jiný, totiž neustálé stoupnání hlasem. Posloucháme-li třeba v autobuse někoho, kdo delší dobu telefonuje, můžeme zachytit následující způsob intonování: *já jsem mu to řekla nikam se mi nechce že už jsem unavená jsem urvaná z práce nemám nakoupíno ať se teda nezlobí já prostě nedorazím* atd.

Tradičně bychom očekávali, že v nějakém místě mluvčí hlasem klesne, intonování by mohlo vypadat třeba takto: *já jsem mu to řekla nikam se mi nechce* ↓ Tento způsob intonování, tedy neustálé stoupnání hlasem, je možné slyšet především u mladších lidí a – alespoň prozatím – spíše v textech spadajících do sféry běžné, každodenní komunikace. Někdy se pak lze setkat s tím, že starší lidé intonují jinak než lidé mladší. Názorně se to ukázalo třeba ve velmi zajímavé a citlivě zpracované reportáži nazvané *Rozdělené sestry*, která se 7. 11. objevila v pořadu Reportéři ČT. V reportáži mimo jiné promlouvá vnuk jedné ze sester, u něž slyšíme tento způsob intonování: *Na tenhle den se chystáme už dva roky od toho prvního kontaktu s tou sestrou s babiččinou Margitou* ↑ Starší lidé ve stejné reportáži intonují odlišně, a reportáž tak pěkně ilustruje generačně podmíněné intonování.

Ještě si dovoluji uvést svou vlastní zkušenost z jedné jazykovědné konference, na které s referátem vystoupila také zhruba pětadvacetiletá doktorandka. Během svého 15minutového vystoupení ani jednou neklesla hlasem a od svých starších kolegů jsem slyšela šeptané poznámky typu: *to je hrůza, ona vůbec neklesá hlasem...* Spíše než *hrůza* je tento zážitek pravděpodobněji důkazem toho, že se větná intonace nějak proměňuje. Klesnutí hlasem coby tradiční signál toho, že nějaký logický, významový celek byl ukončen, zjevně někteří mladší mluvčí nepotřebují; svůj mluvený projev zkrátka člení jiným způsobem. U profesionálních mluvčích, které lze v médiích slyšet, se s tímto intonováním dosud většinou nesetkáváme. Zjevně je součástí jejich školení také práce s větnou intonací, která respektuje fakt, že klesání a stoupnutí hlasem na vhodných místech zkrátka ke kultivovanému mluvenému projevu patří. Proměňující se intonování by nepochybně stálo za podrobný výzkum, bylo by například zajímavé zjišťovat, zda někdy vlivem odlišného intonování mladších a starších lidí dochází k nějakým nedorozuměním na způsob: *A to se mě ptáte, nebo mi to oznamujete? Z toho Vašeho intonování to nepoznám.*

Juergen Teller vystavuje v Rudolfinu

V polovině prosince otevřela Galerie Rudolfinum jedinečnou autorskou instalaci nejnovější tvorby Juergena Tellera, jednoho z nejžádanějších současných fotografů. Umělec se proslavil již v roce 1991 portréty kapely Nirvana a jejího frontmana Kurta Cobaina. Od té doby se jeho tvorba pohybuje na pomezí umělecké a komerční fotografie. Výstava potrvá do 19. března 2017 a novináři mohou uplatnit snížené vstupné, tedy 70 Kč.

Stylistickým prostředkem autora je portrét. Tellerovy fotografie ze světa hudby, módy a celebrit, ale i záběry z běžného života a krajinné výjevy čerpají z jeho intuice propojené s pochopením pro lidi, situace, prostředí a klíše – výsledkem jsou snímky, které se vyznačují velkou bezprostředností a klamnou jednoduchostí. Kompozice často budí dojem, že vznikly náhodou nebo ledabyle, ale při bližším pohledu je zjevné, že byly velmi pečlivě naaranžovány a konceptualizovány. Teller neidealizuje, nerozantizuje, nepřikrašluje.

Místo toho jeho snímky cílí na samotné jádro fotografovaného subjektu a do popředí staví nedokonalost jeho krásy. Výstava zahrnuje starší fotografické série jako Norimberk (2005) spolu s novější tvorbou jako je série Kanye, Juergen a Kim (2015) a Charlotte Rampling, liška a talíř (2016).

Jiné práce jsou více autobiografické a příle-

žitostně anekdotické jako například nemilosrdně upřímné fotografie umělce v sérii zvané Léčebna (2015) i subjektivní dokumentace jeho mládí a německého původu zvaná Irene v lese (2012). Nejnovější skupina fotografií S Tellerem do Bonnu a Talíře/Teller (2016) shrnuje a soustřeďuje všechna jeho dřívější témata a kompozice.

red

Juergen Teller (*1964) vyrůstal v Bubenreuthu (blízko Erlangenu), městě s houslařskou tradicí, kterou si přineslo po válce z Lubů u Chebu, jež jsou nyní jeho partnerským městem. Potomek houslařské rodiny, sám se začal učit na smyčáče, ale v roce 1984 učení nechal a nastoupil na Bayerische Staatslehranstalt für Photographie (Bavorská státní škola fotografie), kterou ukončil v roce 1986. Ještě v témže roce se odstěhoval do Londýna. S pomocí fotografa Nicka Knighta si záhy našel práci v hudebním průmyslu. Fotografoval hudebníky a kapely, například Cocteau Twins, Sinéad O'Connor a Morrisseyho, na přebaly alb. Na konci osmdesátých let začal pracovat pro tehdejší lifestyle a módní časopisy jako i-D, The Face a Arena. Teller žije a pracuje v Londýně.

Porodnice, rok 2015

Fanyнка fotbalového klubu Bayern Mnichov

Americká spisovatelka Joan Didion, New York

Kurt Cobain, frontman skupiny Nirvana

Fotografie ze série Talíře, rok 2016